

การพูดคุยสันติภาพชายแดนใต้ที่วืด ๆ หยุด ๆ

Crisis Group Asia Briefing N°176

Bangkok/Brussels, 25 May 2023. Translated from English.

มีเรื่องอะไรใหม่บ้าง? หลังจากบรรลุถึงข้อตกลงกับรัฐบาลไทยเกี่ยวกับแผนที่นำทาง (roadmap) ไปสู่ข้อตกลงสันติภาพเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ กลุ่มแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานี (บีอาร์เอ็น) ระบุว่า การพูดคุยสันติภาพเพื่อรอการจัดตั้งรัฐบาลใหม่หลังการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนพฤษภาคม การระงับการประชุมครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาหลัก ๆ ในกระบวนการพูดคุย และอาจจะถูกเลื่อนไปอีกหลายเดือน

ทำไมเรื่องนี้จึงสำคัญ?

การเข้าร่วมของบีอาร์เอ็นในการพูดคุยที่ถูกระงับนั้นสะท้อนถึงความไม่ลงรอยกันภายในของกลุ่มต่อเรื่อง การพูดคุย ปีการศึกษาของบีอาร์เอ็นยังคงมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการออกแบบและเป้าหมายของการพูดคุย ข้อกังขานี้อาจนำไปสู่ความแตกแยกขององค์กร ซึ่งจะกระทบต่อความหวังเพื่อสร้างสันติภาพในพื้นที่ ในขณะที่สังคมทั่วไปยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพ

ควรทำอะไรบ้าง?

แกนนำบีอาร์เอ็นอาวุโสควรมีส่วนร่วมในการพูดคุยมากขึ้น และคณะผู้แทนของบีอาร์เอ็นนั้นต้องมีความสมดุลระหว่างปีกการเมืองกับปีกการทหารเพื่อหลีกเลี่ยงความแตกแยก ในการดำเนินการปรึกษาหารือกับประชาชน

รัฐบาลไทยควรให้การคุ้มครองทางกฎหมายกับตัวแทนของบีอาร์เอ็นและคนอื่น ๆ

ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการรับฟังความเห็นของสาธารณะ

I. ภาพรวม

การเจรจาระหว่างรัฐบาลไทยกับกลุ่มแบ่งแยกดินแดนมลายูมุสลิม แนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติ (บีอาร์เอ็น)

กำลังหยุดชะงัก การพูดคุยรอบล่าสุดในเดือนกุมภาพันธ์นั้นเปิดมิติใหม่

เพราะทั้งสองฝ่ายได้สร้างแผนที่นำทางเพื่อบรรลุถึงข้อตกลงในการแก้ไขความขัดแย้งที่ยืดเยื้อเป็นเวลาสองทศวรรษ ตั้งแต่นั้น

บีอาร์เอ็นปฏิเสธการพบปะกับฝ่ายไทยโดยอ้างว่าจะรอการจัดตั้งรัฐบาลใหม่หลังการเลือกตั้งในวันที่ 14

พฤษภาคม แต่สาเหตุที่บีอาร์เอ็นให้นั้นอาจแค่เป็นข้ออ้าง

คณะตัวแทนบีอาร์เอ็นต้องเผชิญหน้ากับความจำเป็นบางอย่างที่ไม่สอดคล้องกัน นั่นคือ

การขับเคลื่อนกระบวนการไปข้างหน้าโดยยอมถอยในบางเรื่อง

กับการรักษาความเชื่อมั่นกับปีกการทหารว่ายังคงต้องการบรรลุเป้าหมายเพื่อเอกราช

ตัวแทนของบีอาร์เอ็นยังต้องรับมือกับความเสี่ยงที่จะถูกโดดเดี่ยวออกจากบรรดานักต่อสู้ในสนาม

ซึ่งอาจก่อให้เกิดความแตกแยกขององค์กร หากการพูดคุยฟื้นขึ้นอีกครั้ง

ความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและขั้นตอนกระบวนการนั้นจะเป็นประโยชน์ เช่น

การมีตัวแทนของบีอาร์เอ็นที่สมดุลระหว่างปีกทหารกับปีกการเมือง

การจัดตั้งคณะกรรมการรัฐสภาเพื่อดูแลกระบวนการพูดคุย

และอำนวยความสะดวกสำหรับการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ
การแก้ไขความขัดแย้งอันยั่งยืนนั้นต้องมีการปรึกษาหารือเกี่ยวกับทางออกทางการเมืองกับประชาชนในพื้นที่
จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในเดือนมีนาคม ปีอาร์เอ็นระงับการเข้าร่วมในการพูดคุยสันติภาพเพื่อยุติการก่อการกบฏอย่างเงี้ยบ ๆ
องค์กรดังกล่าวได้ต่อสู้เพื่อปลดปล่อยดินแดนที่พวกเขาถือว่าเป็นมาตุภูมิของชาวมลายู ปาตานี
ซึ่งประกอบด้วยสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย
การชะลอครั้งนี้ได้สร้างความผิดหวังต่อกระบวนการสันติภาพซึ่งถูกคาดหวังไม่มากนัก
ในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงในหลักการต่าง ๆ ที่เป็นแนวทางการพูดคุย ได้แก่
การแสวงหาทางออกทางการเมืองที่สอดคล้องกับความปรารถนาของประชาคมปาตานี
และสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญไทย
ตลอดจนลดการใช้ความรุนแรงในช่วงการปรึกษาหารือกับสาธารณชนเกี่ยวกับทางออกเหล่านี้

ถึงแม้ว่า ปีอาร์เอ็นอธิบายว่า พวกเขาชะลอการพูดคุยเพื่อรอการจัดตั้งรัฐบาลใหม่หลังการเลือกตั้งในเดือน
พ.ค. แต่มีประเด็นอื่น ๆ ที่ควรถูกนำมาพิจารณาด้วย ข้อแรกและสำคัญที่สุดคือ
การตัดสินใจของกลุ่มก่อความไม่สงบที่ถอยจากการพูดคุยนั้นสะท้อนความตึงเครียดภายในสมาชิกเกี่ยวกับจ
ุดหมายปลายทางของการพูดคุย ในเดือนมีนาคม 2565
คู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้ตกลงที่จะแสวงหาทางออกทางการเมืองที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญไทย บางคนมองว่า
ความเคียดแค้นนี้หมายความว่า ปีอาร์เอ็นพร้อมที่จะไม่พูดถึงเอกราชซึ่งเป็นเป้าหมายของขบวนการ
มานานแล้วบนโต๊ะเจรจา ปีกการทหารของปีอาร์เอ็นปฏิเสธเงื่อนไขเช่นนั้น
และส่งสัญญาณความไม่เห็นด้วยต่อการพูดคุยด้วยปฏิบัติการทางการทหารที่ถี่ขึ้นและมีขนาดใหญ่กว่าเดิม
นักต่อสู้ปีอาร์เอ็นหลายคนเลือกที่จะตายในการปะทะกันกับฝ่ายความมั่นคงมากกว่ามอบตัว
และจำนวนของชาวมลายู-มุสลิมที่ออกมาแสดงพวกเขาเป็นชะฮีดนั้นยิ่งเพิ่มขึ้น
ซึ่งชี้ให้เห็นแนวโน้มของการใช้ความรุนแรงที่เข้มข้นขึ้น

ความพยายามของทางการไทยเพื่อแสวงหาความมั่นคงในพื้นที่นั้นมักจะสร้างความไม่มั่นคงในความสัมพันธ์
ระหว่างรัฐกับสังคมในพื้นที่ – โดยเฉพาะประเด็นที่สังคมในพื้นที่มองว่า
ความพยายามดังกล่าวนี้มีความชอบธรรมหรือไม่
ความวิตกกังวลของรัฐบาลไทยนั้นเป็นมรดกที่เกิดจากการกดขี่และการสร้างชาติไทยที่เกิดขึ้นก่อนความไม่สงบ
อุปถัมภ์ในพื้นที่
เจ้าหน้าที่ไทยรู้สึกตกใจกับการแสดงอัตลักษณ์ของชาวมลายูปาตานีและการพูดถึงสิทธิในการกำหนดชะตากร
รมของตนเอง; เจ้าหน้าที่มักจะข่มขู่นักกิจกรรม และปิดกั้นกิจกรรมต่าง ๆ
และบางส่วนของฝ่ายความมั่นคงยังนิยมการทำลายปีอาร์เอ็นโดยใช้วิธีการอื่น ๆ รวมถึงการใช้ความรุนแรง
โดยเฉพาะการปิดล้อมตรวจค้นที่มักจะลงเอยด้วยการสังหารผู้ต้องสงสัยโดยฝ่ายความมั่นคง
การสื่อสารที่ไม่ชัดเจนจากฝ่ายรัฐบาล และความเข้าใจว่าการพูดคุยมีความคืบหน้าอย่างล่าช้า –
รวมถึงการปฏิเสธการลงนามในเอกสารข้อตกลงต่าง ๆ –
ซึ่งสิ่งเหล่านี้หล่อเลี้ยงความผิดหวังของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการพูดคุยมีเป้าหมายเชิงมนุษยธรรมเพื่อยุติความขัดแย้ง –
และทั้งสองฝ่ายไม่ได้แสดงถึงเจตจำนงที่จะละทิ้งกระบวนการดังกล่าว –

คู่กรณีควรใส่ใจก้าวต่อไปเพื่อให้ก้าวของคุณเข้มแข็งขึ้น

รัฐบาลใหม่ของไทยควรมุ่งเป้าไปที่พื้นที่การพูดคุยเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้

โดยยึดถือคำสัญญาของปีอาร์เอ็นว่าองค์กรดังกล่าวจะกลับมาที่โต๊ะเจรจาหลังจากรัฐบาลใหม่ถูกจัดตั้ง

ทั้งสองฝ่ายควรเตรียมตัวเพื่อขับเคลื่อนการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับประเด็นสารัตถะ

รวมไปถึงแนวทางออกทางการเมืองระยะยาวจะมีรูปแบบอย่างไร

เกี่ยวกับโครงสร้างและกระบวนการพูดคุย จำเป็นต้องมีความเปลี่ยนแปลงตามลำดับ

ปีอาร์เอ็นจำเป็นต้องจัดการกับความแตกร้างภายในที่เป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าของการพูดคุย

และให้ปึกการทหารมีตัวแทนที่เหมาะสมเพียงพอในคณะพูดคุยด้วย

ผู้นำอาวุโสของปีอาร์เอ็นควรมีบทบาทในการพูดคุยมากขึ้น

การมีส่วนร่วมของผู้นำเหล่านี้จะสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับการสนับสนุนของพวกเขาต่อการพูดคุย

และแสดงความมั่นใจในแนวทางแก้ไขทางการเมือง สำหรับรัฐบาลใหม่ของไทยแล้ว หลังจากการจัดตั้ง

ควรก่อตั้งคณะกรรมการรัฐสภาเพื่อติดตามการพูดคุย

ซึ่งเป็นตัวรับรองความต่อเนื่องของการพูดคุยแม้จะมีการเปลี่ยนรัฐบาล

และสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไปตามนี้ในกระบวนการสันติภาพได้เพราะคณะกรรมการ

เหล่านี้จะมีนักการเมืองที่ได้รับเลือกจากพื้นที่ด้วย

ตัวละครภายนอกก็สามารถช่วยกระบวนการสันติภาพได้

มาเลเซียซึ่งเป็นผู้อำนวยความสะดวกของการพูดคุย ได้กดดันกลุ่มขบวนการฯ

ให้ยุติการสื่อสารกับส่วนกลางผ่านช่องทางลับ (back-channel)

โดยมีเป้าหมายชัดเจนว่าจะรักษาอิทธิพลของตนเหนือกระบวนการ

เป็นเพราะว่ามาเลเซียได้ให้ที่ลี้ภัยแก่ปีอาร์เอ็นมานาน

ปีอาร์เอ็นเองก็ยากที่จะปฏิเสธความต้องการของมาเลเซียด้วย การที่ฮันวาริ อิบราฮิม

ผู้ซึ่งมีสายสัมพันธ์กับพื้นที่ชายแดนใต้ของไทยได้รับชัยชนะของการเลือกตั้งเดือน พ.ย. 2565

และการแต่งตั้งหัวหน้าผู้อำนวยความสะดวกคนใหม่ได้สร้างความหวังว่าการพูดคุยจะมีความคืบหน้า

แต่ในการสื่อสารส่วนตัว

สมาชิกของปีอาร์เอ็นยังแสดงความไม่พอใจต่อแรงกดดันจากรัฐบาลมาเลเซียที่หยุดการสื่อสารอย่างไม่เป็น

ทางการกับฝ่ายไทยซึ่งจะไม่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการสันติภาพ

คู่กรณีทั้งสองฝ่ายต้องการโอกาสสำหรับการสื่อสารแลกเปลี่ยนกันอย่างไม่เป็นทางการเพื่อทดลองความคิด

และตรวจสอบขีดจำกัดต่าง ๆ

มาเลเซียควรทำงานร่วมกับพวกเขาด้วยท่าทีที่ยืดหยุ่นซึ่งอนุญาตให้การสื่อสารไม่เป็นทางการสามารถดำเนิน

ต่อไปได้

คู่กรณีทั้งสองฝ่ายคำนึงถึงความรู้สึกของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งการพูดคุยไม่ได้อยู่ในความ

สนใจของคนในพื้นที่ และยังไม่มียุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ

หากการพูดคุยไม่พิจารณาความไม่ฝืนทางการเมืองของประชาชนในปาดานี

กระบวนการดังกล่าวมีความเสี่ยงจะเป็นแค่การประชาสัมพันธ์เท่านั้น

ขณะเดียวกันแต่ละฝ่ายก็ยึดถือยุทธศาสตร์การใช้ความรุนแรงเป็นพื้นฐาน ดังนั้น

หากทางการไทยปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

จะสามารถช่วยกระบวนการสันติภาพได้

การปรึกษาหารือกับประชาชนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงต่อสถานะทางการเมืองแบบเดิม (status quo)

อาจทำให้ทางการไทยลำบากใจ

แต่เจ้าหน้าที่รัฐควรพยายามหลีกเลี่ยงการเสวนาสาธารณะที่มีการควบคุมอย่างเข้มงวดหรือการจำกัดการรับฟังความเห็นสาธารณะ นอกจากนี้

ตัวแทนของบีอาร์เอ็นซึ่งลี้ภัยอยู่ในต่างประเทศที่จะเข้าร่วมการปรึกษาหารือกับประชาชนส่วนใหญ่ติดคดีความมั่นคง ดังนั้นรัฐบาลควรให้การรับรองว่า

พวกเขาจะสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการปรึกษาหารือดังกล่าวได้โดยไม่ต้องกังวลกับการถูกเล่นงานตามกฎหมาย คู่กรณีก็ควรทบทวนฝ่ายที่สามที่ได้รับความเคารพ

ให้มาอำนวยความสะดวกติดตามการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มองว่า

กระบวนการปรึกษาหารือกันนั้นเป็นกระบวนการที่เป็นธรรม ดังนั้น คู่กรณีไม่ใช่แค่หาข้อตกลงกับอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ยังต้องได้รับการสนับสนุนจากประชาชนที่ต้องใช้ชีวิตภายใต้กรอบที่กำหนดโดยข้อตกลงสันติภาพด้วย

II. เส้นทางการพูดคุย

การพูดคุยระหว่างรัฐบาลไทยกับกลุ่มแบ่งแยกดินแดนบีอาร์เอ็นที่ได้ต่อสู้กับการปกครองของกรุงเทพฯ

ในชายแดนใต้ตั้งแต่ปี 2547

ด้วยการลงนามในฉันทามติทั่วไปว่าด้วยกระบวนการพูดคุยสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ในวันที่ 28 ก.พ.

2556¹ ทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะรับทบทวนมาเลเซียในฐานะเป็นผู้อำนวยความสะดวก

แต่การพูดคุยรอบปัจจุบัน ซึ่งมีการเข้าร่วมของบีอาร์เอ็นอย่างสมัครใจเป็นครั้งแรกนั้นเริ่มตั้งแต่ ม.ค. 2563

ตามเอกสาร “ความริเริ่มเบอร์ลิน (Berlin Initiative วันที่ 16 พ.ย. 2562)”

ซึ่งเป็นข้อตกลงเพื่อดำเนินการพูดคุยตาม “หลักการที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับ ได้แก่ ความจริงใจ ความซื่อสัตย์

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและความเป็นธรรม”²

ข้อตกลงขั้นสำคัญนี้เกิดจากการสื่อสารผ่านช่องทางลับหลายปีโดยได้รับการอำนวยความสะดวกจากศูนย์กา

ารพูดคุยทางมนุษยธรรม (Centre for Humanitarian Dialogue) ที่มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เมืองเจนีวา

รายงานไครซิส กรุ๊ปฉบับก่อนหน้านี้ได้ติดตามถึงการประชุมครั้งที่สี่ของคณะทำงานร่วม –

การพูดคุยสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Joint Working Group – Southern Thailand Peace Dialogue)

¹ พื้นที่ความขัดแย้งส่วนใหญ่อยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประกอบด้วยนราธิวาส ปัตตานี และยะลา

และสี่อำเภอที่อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดสงขลา: จะนะ นาหวี สะบ้าย้อย และเทพา รายงานฉบับนี้กล่าวถึงพื้นที่ดังกล่าวเป็น

“จังหวัดชายแดนภาคใต้” “ภาคใต้ตอนล่าง” และ “ปัตตานี” การสะกด “ปัตตานี” ที่มี ต. เด่าตัวเดียวเป็นการสะกดตามภาษามลายู

ที่ใช้สำหรับพื้นที่ที่ประมาณตรงกับอาณาเขตของรัฐสุลต่านมลายูปัตตานี (historical Patani sultanate) ส่วนการสะกด

“ปัตตานี” ที่มี ต.เด่า สองตัวนั้นเป็นชื่อของจังหวัดในภาษาไทย จำนวนประชากรในพื้นที่ความขัดแย้งมีประมาณสองล้านคน โดย 84

เปอร์เซ็นต์เป็นชาวมลายู-มุสลิม และที่เหลือส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนที่มีเชื้อสายจีนหรือไทย

ข้อมูลสถิติประชากรจากหนังสือของคณะผู้คลุ การพูดคุยสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก.ค. 2560 หน้า 31

² “คำอธิบายจากแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี (บีอาร์เอ็น) เกี่ยวกับการออกแบบของกระบวนการพูดคุยสันติภาพ

(ความริเริ่มเบอร์ลิน)” 30 ต.ค. 2565

ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงฤดูใบไม้ผลิของปี 2565³ ส่วนรายงานฉบับนี้จะติดตามพัฒนาการล่าสุดบนโต๊ะพูดคุย และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพูดคุยตั้งแต่ช่วงเวลานั้น เริ่มต้นจากการประชุมครั้งที่สี่เมื่อวันที่ 31 มี.ค. ถึง 1 เม.ย. 2565

A. ผลการประชุมครั้งที่สี่

การประชุมรอบที่สี่ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ได้ผลลัพธ์สำคัญสองอย่าง ได้แก่ ข้อตกลงเกี่ยวกับหลักการทั่วไปกระบวนการพูดคุยสันติภาพ (General Principles of the Peace Dialogue Process) “ตามเจตนาและเนื้อหาของฉันทามติทั่วไปและความริเริ่มเบอร์ลิน” และความริเริ่มสันติภาพรอมฎอน

ซึ่งเป็นความพยายามร่วมกันเพื่อลดการใช้ความรุนแรงในช่วงเวลาหลายสัปดาห์ของเดือนแห่งความประเสริฐ สำหรับชาวมุสลิม พัฒนาการทั้งสองอย่างดูเหมือนว่าจะเป็นสัญญาณแห่งความคืบหน้า

หลักการทั่วไประบุว่า ปีอาร์เอ็นกับรัฐบาลไทยมีวิสัยทัศน์ร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการพูดคุย เนื้อหาสาระของเอกสารดังกล่าวชัดเจนจากแถลงข่าวของแต่ละฝ่ายทันทีที่เสร็จการประชุมรอบที่สี่ แต่ไม่ได้รับการเผยแพร่สู่สาธารณะจนกระทั่งปาร์เอ็นเผยแพร่เนื้อหาในทางออนไลน์ในเดือน ต.ค. 2565⁴ เป็นครั้งแรกที่เนื้อหาในเอกสารระบุถึงวิสัยทัศน์ในการที่จะบรรลุข้อตกลงเพื่อยุติความขัดแย้ง ถึงแม้ว่าจะเป็นคำกว้างๆ ก็ตาม ทั้งสองฝ่ายมุ่งมั่นตกลงที่จะแสวงหาการลดการใช้ความรุนแรง สร้างกลไกสำหรับการปรึกษาหารือกับประชาชนเพื่อรับรู้ “ความเห็นและความต้องการ” ของคนในพื้นที่ และบรรลุ

“แนวทางแก้ไขทางการเมืองที่สอดคล้องกับเจตจำนงของประชาคมปาตานีภายใต้รัฐเดี่ยวของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญ”⁵ ดังที่จะพิจารณาต่อไป บางคนมองว่าประโยคหลังนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง (และสำหรับปาร์เอ็นบางส่วน มีปัญหา) เพราะบางคนอ่านว่า ประโยคนี้แสดงให้เห็นว่า ฝ่ายปาร์เอ็นละทิ้งเป้าหมายเพื่อบรรลุเอกราชอันเป็นเป้าหมายระยะยาวแล้ว

ความริเริ่มสันติภาพรอมฎอน 2565 ถือเป็นก้าวสำคัญของการพูดคุย

ทางการไทยรายงานว่าไม่มีการใช้ความรุนแรงของปาร์เอ็นในช่วงเวลาการหยุดยิงระหว่างวันที่ 3 เม.ย. ถึงวันที่ 14 พ.ค. มีเพียงการโจมตีของฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบเกิดขึ้นในช่วงนั้นหนึ่งครั้ง

คือการวางระเบิดที่อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานีเมื่อวันที่ 15 เม.ย.

ที่ทำให้พลเรือนเสียชีวิตหนึ่งคนและตำรวจสามนายได้รับบาดเจ็บ

ใบปลิวที่พบในที่เกิดเหตุกล่าวถึงสององค์กรซึ่งไม่เป็นที่รู้จักก่อนหน้านี้และอาจเป็นกลุ่มปลอม ได้แก่ G5

³ สำหรับรายงานไครซิสกรุปเกี่ยวกับการพูดคุยสันติภาพฉบับเก่า โปรดดู รายงานภาคพื้นเอเชียฉบับที่ 304

การพูดคุยสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้: ให้ออกเอกสารก่อรูปธรรม 21 ม.ค. 2563 และ N°270, *Southern Thailand: Dialogue in Doubt*, 8 July 2015. โปรดดูรายงานฉบับย่อยฉบับที่ 172 ประคองจังหวะก้าวของการพูดคุย และฉบับที่ 148 การพูดคุยเพื่อสันติสุขในความระงับกัน 21 ก.ย. 2559 ในเดือน ก.พ. 2556 มีรายงานว่าทางการมาเลเซียได้กดดันตัวแทนของปาร์เอ็นให้พบกับฝ่ายไทยซึ่งทำให้การพูดคุยดำเนินไปได้เพียงระยะเวลาสั้นๆ รายงานไครซิสกรุป *Dialogue in Doubt* อ้างแล้ว, น. 4

⁴ คู่กรณีทั้งสองฝ่ายไม่ได้ลงนามในหลักการทั่วไป แต่ออกหนังสือรับรองเอกสารดังกล่าวแทน แถลงข่าว กองเลขาธิการเจรจาสันติภาพ แนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมาลายูปาตานี (ปาร์เอ็น) 1 เม.ย. 2565

⁵ หลักการทั่วไปกระบวนการพูดคุยสันติภาพ 31 มี.ค. 2565

กับกองทัพพรชาปาตานี⁶ องค์การปลดปล่อยสหปาตานี (พูโล)
ซึ่งเคยมีอิทธิพลอย่างกว้างขวางในพื้นที่และเล็กลงในปัจจุบัน
ได้แสดงความรับผิดชอบต่อการโจมตีครั้งนั้นเพื่อสื่อสารความไม่พอใจขององค์กรดังกล่าวที่ไม่ได้เข้าร่วมการ
พูดคุย⁷ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลซีเจงทันทีที่ว่าการวางระเบิดครั้งนั้นจะไม่ทำให้การพูดคุยหยุดชะงัก
และฝ่ายความมั่นคงไทยก็ลดปฏิบัติการทางการทหารในช่วงรอมฎอน

อย่างไรก็ตาม เริ่มปรากฏสัญญาณความไม่พอใจของสมาชิกบีอาร์เอ็น เมื่อวันที่ 1 พ.ค. 2565
ฝ่ายประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นช่องทางสื่อสารของปีกการทหาร
ได้ลงคลิปวิดีโอเพื่อกล่าวต้อนรับวันอีดิลฟตรีหรือคนในพื้นที่เรียกว่า ฮารี รายา ไอดีลฟตรี
หลังเดือนรอมฎอน

น้ำเสียงในคลิปดังกล่าวมีความแตกต่างจากแถลงข่าวของคณะพูดคุยบีอาร์เอ็นหลังการพูดคุยครั้งที่สี่
และแสดงความไม่พอใจต่อการใช้ความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นโดยฝ่ายความมั่นคงของไทย และเรียก “คนสยาม”
เป็น “ปีศาจ”⁸ สิ่งที่น่าเป็นห่วงก็คือ คลิปนั้นก็กล่าวว่าการพูดคุยไม่ได้เป็นไปตามมาตรฐานสากล –
ซึ่งหมายถึงการไกลเกลี่ยที่เป็นกลางและมีการติดตามโดยตัวละครต่างประเทศ – และยืนยันว่า
เป้าหมายของบีอาร์เอ็นคือการบรรลุเอกราช ตั้งแต่บัดนั้น
ดูเหมือนว่าช่องว่างระหว่างคณะตัวแทนอย่างเป็นทางการของบีอาร์เอ็นกับปีกการทหารขยายตัวมากขึ้น

B. รอบที่ห้า

คณะพูดคุยของบีอาร์เอ็นกับรัฐบาลไทยพบปะกันอีกครั้งที่กรุงกัวลาลัมเปอร์เมื่อวันที่ 1-2 สิงหาคม 2565
ในการประชุมครั้งที่ห้า ถ้อยแถลงของทั้งสองฝ่ายหลังการประชุมระบุว่า
พวกเขาได้ประเมินความริเริ่มรอมฎอนสันติภาพ (Ramadan Peace Initiative) ร่วมกัน
และแลกเปลี่ยนข้อเสนอเกี่ยวกับการหยุดยิง
ตลอดจนวิธีการดำเนินการปรึกษาหารือกับประชาชนในพื้นที่ตามข้อกำหนดในหลักการทั่วไป
คำแถลงของฝ่ายรัฐบาลเน้นประเด็นเกี่ยวกับความจำเป็นในการมี “กลไกติดตามร่วม”
เพื่อการลดความเป็นปรปักษ์กันในอนาคต
และยืนยันข้อเสนอของคณะตัวแทนฝ่ายรัฐบาลสำหรับการลดการใช้ความรุนแรงสองฝ่ายในระยะที่สอง
ส่วนถ้อยแถลงของบีอาร์เอ็นซีเจงว่า

⁶ ความซับซ้อนของระเบิดซึ่งพัฒนาโดยใช้ระเบิดแสวงเครื่องสามลูกและมีระเบิดขบวนการที่แตกต่างกัน
ชี้ให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกบีอาร์เอ็นที่มีประสิทธิภาพ
ซึ่งอาจจะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านระเบิดที่วางไว้โดยกลุ่มคิดอาวุธอื่นหรือสมาชิกที่ต้องการจะสื่อสารถึงความไม่พอใจเกี่ยวกับการพูดคุยไปยัง
แกนนำบีอาร์เอ็น สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์โดยใครซิกฮูป นักวิเคราะห์ความมั่นคง กรุงเทพฯ พ.ค. 2566

⁷ กัสสุรี มะห์โกดา ประธานพูโลกล่าวว่า “การพูดคุยนั้นไม่ครอบคลุมทุกฝ่ายอย่างเพียงพอ และดำเนินรวดเร็วเกินไป”
รัฐบาลไทยชี้แจงว่า การวางระเบิดในช่วงรอมฎอนนั้นจะไม่กวนกระบวนกรพูดคุยกับผู้เห็นต่าง, รอยเตอร์, 17 เม.ย. 2022
ส่วนฝ่ายตำรวจรายงานว่ามีเหตุรุนแรงทั้งหมดสี่ครั้งในช่วงรอมฎอน รวมถึงการสังหารเจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบลเมื่อวันที่ 23
เม.ย. แต่เหตุการณ์นี้เกิดจากสาเหตุส่วนตัวหรือข้อพิพาทเรื่องธุรกิจ

⁸ แถลงข่าวจากฝ่ายประชาสัมพันธ์บีอาร์เอ็น, คลิปวิดีโอทาง Youtube วันที่ 1 พ.ค. 2565 การใช้คำว่า “สยาม” แทน “ไทย”
ทำให้นึกถึงการยึดครองปาตานีโดยกรุงเทพฯ ในศตวรรษที่ 18 และ 19

คณะพูดคุยของบีอาร์เอ็นได้มอบร่างข้อเสนอสำหรับการปรึกษาหารือกับประชาชน และเน้นย้ำถึงความจำเป็นที่ฝ่ายไทยต้องให้ความคุ้มครองทางกฎหมายกับตัวแทนบีอาร์เอ็น (สำหรับคนที่ตีความจับ) ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น และยืนยันว่า ทั้งสองฝ่ายต้องลดการใช้ความรุนแรง นอกจากนี้ ในแถลงข่าวดังกล่าว บีอาร์เอ็นเสนอให้ทั้งสองฝ่ายลงนามในข้อตกลงที่มาจากโต๊ะเจรจาทุกข้อ แต่คณะพูดคุยฝ่ายไทยปฏิเสธ โดยอ้างว่าการลงนามยังไม่จำเป็นสำหรับการตกลงในขั้นเริ่มต้น และในความจริงแล้วมีข้อกังวลว่า การลงนามอาจจะให้ความชอบธรรมแก่บีอาร์เอ็น หรือรัฐบาลจะประสบปัญหาทางกฎหมาย⁹

ถ้อยคำและการกระทำของบีอาร์เอ็นในช่วงเวลาหลายเดือนหลังจากนั้นได้ทำให้ภาพของการพูดคุยก้ำกวม ทั้งก่อให้เกิดความหวังพร้อมๆกับสร้างข้อกังขา สองสัปดาห์หลังจากการประชุมครั้งที่ห้า คืบวันที่ 16-17 ส.ค. 2565

บีอาร์เอ็นได้แสดงศักยภาพในการก่อเหตุหลายจุดโดยได้วางระเบิดและการวางเพลิงร้านสะดวกซื้อและปั้มน้ำมันในเวลาไล่เลี่ยกันรวม 17 แห่งในจังหวัดปัตตานี นราธิวาสและยะลา

เหตุเหล่านี้เกิดขึ้นในเวลาเกือบเดียวกัน สำหรับการก่อเหตุครั้งนี้

บีอาร์เอ็นยอมรับความรับผิดชอบในเฟซบุ๊กเมื่อวันที่ 18 ส.ค.

ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดปกติและแสดงความเสียใจต่อผู้เสียชีวิตหนึ่งรายจากเหตุการณ์นี้

โดยอธิบายว่าเป็นผลที่เกิดโดยไม่ได้ตั้งใจ¹⁰

กลางเดือน ต.ค. 2565

ฝ่ายประชาสัมพันธบีอาร์เอ็นออกแถลงการเพื่อเรียกความสนใจของสาธารณชนต่อวิสามันฆาตกรรมที่โหดร้ายต่อสมาชิกคนหนึ่งที่เกิดขึ้นในเดือน ก.ย. ตามแถลงการณ์ดังกล่าว ยาหรี คือเลาะหรือที่รู้จักในชื่อ ซาหรี บิน อับดุลลาห์ ถูก “เก็บ” (หมายถึง ถูกลักพาตัว) บริเวณชายแดนฝั่งมาเลเซียเมื่อวันที่ 27 ก.ย.

และเพิ่มเติมอีกว่า สองวันหลังจากนั้น ได้พบศพของเขาแถมริมตลิ่งแม่น้ำสุโงโกลฝั่งไทย

(ซึ่งไหลตามเขตแดน) แถลงการณ์ยังบอกว่า ยาหรีถูกสังหาร และร่างกายของเขาถูกทำลายอย่างหนัก

“เพื่อไม่ให้ทราบว่าเป็นศพของใคร” แม้ว่าแถลงการณ์จะไม่ได้ระบุผู้กระทำผิด แต่ประกาศว่า

“การข่มขู่สมาชิกบีอาร์เอ็นไม่ว่าจะอยู่ที่ปาตานี ประเทศไทยหรือมาเลเซียทุกรูปแบบ

เป็นการสบประมาทต่อกระบวนการสันติภาพในปัจจุบัน”¹¹ จนถึงทุกวันนี้ ไม่มีความชัดเจนว่า

ใครลักพาตัวหรือฆ่ายาหรีตาย

⁹ สัมภาษณ์โดยไครซิกกรุป พล.อ. วัลลภ รักเสนาะ หัวหน้าคณะพูดคุยสันติภาพไทย กรุงเทพฯ วันที่ 3 มิ.ค.

ทั้งสองฝ่ายไม่ได้ลงนามในหลักการทั่วไป แต่ผู้สื่อข่าวรายงานข่าวที่สังเกตการณ์พูดคุยลงนามในเอกสารดังกล่าว ผู้กรณีทั้งสองฝ่ายยังแลกเปลี่ยนหนังสือรับรองของหลักการทั่วไป “Thailand, southern rebels agree to 40-day Ramadan peace initiative”, Benar News, 1 เม.ย. 2565

¹⁰ “BRN reveals motive for recent blasts”, *Bangkok Post*, 19 August 2022.

แถลงข่าวดังกล่าวยังกล่าวโทษการเข้ามาของนายทุนในมาตุภูมิปาตานีซึ่งเป็นต้นเหตุของความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจของชนมลาขูปาตานี คำวิจารณ์เช่นนี้เกิดจากรากเหง้าของบีอาร์เอ็นที่มีลักษณะเป็นองค์กรสังคมนิยม

¹¹ แถลงการณ์ แนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลาขูปาตานี ฝ่ายประชาสัมพันธ 18 ส.ค. 2565

ในขณะเดียวกัน สมาชิกบีอาร์เอ็นบางคนพยายามจะจำกัดความเสียหายที่เกิดจากเหตุการณ์ในเดือน ต.ค. และใช้น้ำเสียงที่ไม่รุนแรง ประการแรก นิกมะตุลลาห์ บิน เซรี หนึ่งในสมาชิกคณะพูดคุยอาบูไซ แสดงตัวพร้อมทั้งแถลงการณ์สองฉบับที่มีเนื้อหาเรียบบร้อย – ฉบับหนึ่งเมื่อปลายเดือน ต.ค. และอีกฉบับหนึ่งเมื่อกลาง ธ.ค. เมื่อวันที่ 30 ต.ค. บีอาร์เอ็นได้ออกถ้อยแถลงเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่บีอาร์เอ็นอธิบายว่าเป็น “ช่องโหว่” ในความรู้ของสาธารณชนเกี่ยวกับกระบวนการพูดคุย โดยใช้วาทกรรมที่แตกต่างไปจากน้ำเสียงที่ก้าวร้าวของฝ่ายประชาสัมพันธ์ แถลงข่าวนั้นระบุว่ากระบวนการพูดคุยสันติภาพ “ดำเนินไปตามพื้นฐานที่ถูกต้อง” และแสดง “ความขอบคุณต่อการอำนวยความสะดวกของรัฐบาลมาเลเซียและความเป็นมืออาชีพอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งก็คือ รัฐบาลไทย” และยังระบุว่า ความต้องการของบีอาร์เอ็นเพื่อบรรลุข้อตกลงที่นำไปสู่รูปแบบหนึ่งของการปกครองตนเองตามพื้นฐานของ “การกระจายอำนาจและหลักการประชาธิปไตย” รวมไปถึง “การยอมรับอัตลักษณ์มลายู-ปาตานีในฐานะคนส่วนใหญ่ของชุมชนปาตานีซึ่งมีชาติพันธุ์และศาสนาที่หลากหลาย”¹² บีอาร์เอ็นยังโพสต์ลิงค์เข้าถึงเอกสารหลักการทั่วไปและสรุปย่อของความริเริ่มเบอร์ลิน 2562 ที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น

ประการที่สอง ในคลิปวิดีโอใน YouTube เมื่อวันที่ 10 ธ.ค. นิกมะตุลลาห์เพิ่มเติมว่า คณะตัวแทนของบีอาร์เอ็นกับรัฐบาลไทยกำลังสร้าง “แผนที่นำทาง” ของกระบวนการสันติภาพ รวมถึงมาตรการต่าง ๆ ในการรับรองความปลอดภัยและความคุ้มกันทางกฎหมายให้แก่ตัวแทนของบีอาร์เอ็น ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ต่างประเทศและตีความจับตามคตีความมั่นคงเพื่อให้สมาชิกเหล่านี้จะสามารถเข้าร่วมการปรึกษาหารือกับประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างปลอดภัย เช่นเดียวกับแถลงการณ์ฉบับวันที่ 30 ต.ค. เขาอธิบายว่า กลุ่มแสวงหา “ระบบการปกครองตามหลักการในการกระจายอำนาจและประชาธิปไตย โดยมีสถานะนิติบัญญัติของประชาชน” นิกมะตุลลาห์กล่าวว่า ฝ่ายไทยปฏิเสธแผนที่นำทางที่บีอาร์เอ็นได้เสนอ แต่หวังว่าจะสามารถรายงานความคืบหน้าได้ก่อนการพูดคุยรอบที่หก เขายังแสดงความหวังว่า นายกรัฐมนตรีมาเลเซียคนใหม่ อันวาร์ อิบราฮิม จะ “นำความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อกระบวนการสร้างสันติภาพอันแท้จริงสำหรับประชาชนปาตานี”¹³

ในตอนท้าย

นิกมะตุลลาห์พูดถึงความรู้สึกของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้หลังการปฏิญาณตนในฐานะเป็น นายกรัฐมนตรีมาเลเซียคนที่สิบ ซึ่งหลายคนยินดีกับชัยชนะของอันวาร์ อิบราฮิมในการเลือกตั้งของมาเลเซียเมื่อเดือน พ.ค. 2565 อันวาร์เองมีความผูกพันกับปาตานีมาอย่างยาวนานตั้งแต่เขายังเป็นนักกิจกรรมในมหาวิทยาลัย ซึ่งทำให้บางคนมีความหวังว่าจะช่วยให้การพูดคุยมีแรงผลักดันเพิ่มขึ้น¹⁴

¹² แถลงการณ์ แนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานี 30 ต.ค. 2565

¹³ แถลงการณ์ แนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานี, วิดีโอ YouTube 10 ธ.ค. 2565

¹⁴ Mongkol Bangprapa, “Smile, Anwar’s here”, *Bangkok Post*, 29 January 2023.

ในฐานะเป็นนักกิจกรรมสมัยนักศึกษา อันวาร์ต่อต้านนโยบายของรัฐบาลไทยต่อชาวมลายูมุสลิม และนำการประท้วงในระหว่างที่ถอนอม กิตติจักร นายกรัฐมนตรีไทยขณะนั้น ไปเยือนประเทศมาเลเซียในปี 2514 รายงานไครซิสกรุป *การลุกฮือไม่ใช่สงครามศาสนา* แหล่งอ้างอิงเดิม หน้า 9 เชิงบรรณ 72

ปฏิริยาต่อการทำงานของนายกรัฐมนตรีอินวาร์ในประเด็นปาตานีมีความหลากหลาย
ดังเช่นหลายคนได้คาดการณ์มาแล้ว เขาได้เปลี่ยนหัวหน้าผู้อำนวยการความสะอาดจาก อับดุลราฮิม โมฮัมหมัด
นอร์ อดีตผู้บัญชาการตำรวจและมีชื่อเสียงว่าเป็นบุคคลที่ไม่สุภาพและมีแนวโน้มที่จะควบคุมทุกอย่าง
มาเป็น พล.อ. ชูลกิฟลี ไชนัล อะบิติน อดีตผู้บัญชาการสูงสุด เมื่อวันที่ 1 ม.ค. 2566¹⁵
เขาได้มาเยือนกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 9-10 ก.พ. พบกับนายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชา
อินวาร์กล่าวกับสื่อมวลชนว่า “มาเลเซียจะไม่ยอมรับการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง”
และการก่อความไม่สงบเป็น “ปัญหาภายในล้วนๆ” ของประเทศไทย¹⁶ ซึ่งไม่ชัดเจนว่า
คำเตือนของอินวาร์เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงนั้นสำหรับฝ่ายเดียวหรือทั้งสองฝ่าย
ขณะที่มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้บางส่วนยินดีกับคำพูดของอินวาร์ แต่นักชาตินิยมมลายู-
ปาตานีหลายคนไม่พอใจ¹⁷ หนึ่งเดือนหลังจากนั้น พล.อ. ชูลกิฟลีมาประเทศไทย และพบกับ พล.อ. วัลลภ
รักเสนาะ หัวหน้าคณะพูดคุยฝ่ายไทย
และลงพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สี่วันโดยมีกองทัพเป็นผู้ติดตามตลอดเวลา

C. รอบที่หก

พล.อ.

ชูลกิฟลีเป็นประธานของการประชุมสำหรับกระบวนการพูดคุยสันติภาพครั้งที่หกที่กัวลาลัมเปอร์เมื่อวันที่ 21-
22 ก.พ. 2566 ผลการประชุมครั้งได้รับการประกาศอย่างกว้างขวาง ทั้งสองฝ่ายตกลงกับ
“แผนปฏิบัติการร่วมเพื่อสร้างสันติสุขแบบองค์รวม (Joint Comprehensive Plan toward Peace, JCPP)”
ซึ่งแถลงการณ์ของฝ่ายไทยและมาเลเซียอธิบายว่าเป็น “แผนที่นำทาง”
เพื่อบรรลุข้อตกลงฉบับสุดท้ายก่อนสิ้นปี 2567¹⁸ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับเสียงต้อนรับอย่างอีกทีก็ เนื้อหาของ
JCPP มีน้อยมาก ในแถลงการณ์ของคณะพูดคุยไทยอธิบายว่า “JCPP จะมีเนื้อหาสำคัญ ๒ ส่วน หนึ่งคือ
มาตรการลดความรุนแรงในพื้นที่และสองคือ
การจัดการปรึกษาหารือกับประชาชนเพื่อนำไปสู่การแสวงหาทางออกทางการเมือง”¹⁹ ดังนั้น
ภาษาที่ใช้ในเอกสารดังกล่าวก็เท่ากับการประกาศประเด็นต่าง ๆ

¹⁵ หลายคนได้คาดการณ์การปลดราฮิม นอร์ออกจากตำแหน่งตามประวัติศาสตร์ความเป็นศัตรูกันระหว่างบุคคลทั้งสองคนนี้
ในฐานะจเรตำรวจ ราฮิม นอร์ทำร้ายร่างกายนวาร์ อิบราฮิมในขณะที่เขาถูกควบคุมตัวเมื่อปี 2541 และทำให้ตาของอินวาร์บวมซ้ำ
“Malaysia’s former police chief, who beat Anwar in jail, raises hackles with new appointment”,
Straits Times, 2 September 2018. นักข่าวคนหนึ่งอธิบายว่าราฮิม นอร์เป็น
“ผู้ล่า้วยเจ็บลึกกว่าที่เคยมีตำแหน่งหัวหน้าตำรวจ และมีชื่อเสียงว่าเป็นบุคคลที่ไม่มีความอดทน” Anthony Davis, “Covid-
19 gives peace a chance in South Thailand”, *Asia Times*, 6 April 2020.

¹⁶ “Malaysian PM vows to help Thailand solve southern violence”, Associated Press, 9 February 2023.

¹⁷ ผู้ให้ข้อมูลใกล้ชิดกรู๊ป นักวิเคราะห์ บัตตานี พ.ศ. 2566 ประธานมูลนิธิ กัสสุรี

มะห์โกดาน่าจะตระหนักถึงคำพูดของอินวาร์เมื่อเขาประกาศว่า

“ทุกฝ่ายควรหลีกเลี่ยงคำพูดที่อ่อนไหวต่อชาวมลายูปาตานีหรือนักต่อสู้ปลดปล่อยปาตานี ไม่ว่ามีแรงจูงใจอะไรก็ตาม เช่น

“เราไม่สนับสนุนเอกราชของปาตานี”; “ประเด็นของปาตานีเป็นปัญหาภายในของประเทศไทย”;

“เราไม่สนับสนุนการแก้ไขปัญหโดยใช้ความรุนแรง” แถลงการณ์ฟูโต 9 มี.ค. 2565

¹⁸ “BRN agrees to have other rebel groups join peace talks”, Thai PBS World, 23 February 2023.

¹⁹ การพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้แบบเต็มคณะ ครั้งที่ ๖, คณะพูดคุยสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ 22 ก.พ. 2566

ที่ได้รับการบันทึกไว้ในหลักการทั่วไปที่ออกมาเมื่อเดือน มี.ค. 2555 อีกครั้ง

แถลงการณ์จากคณะพูดคุยฝ่ายไทยก็ระบุว่า จะมีการประชุมคณะทำงานทางเทคนิคจากทั้งสองฝ่าย

“อย่างไม่เป็นทางการ” ในช่วงเวลาระหว่าง มี.ค. ถึง พ.ค.

เพื่อจัดทำรายละเอียดของแผนที่นำทางเพื่อให้มีการพิจารณาความเห็นชอบในการประชุมครั้งที่เจ็ดที่กำหนดไว้ในเดือน มิ.ย.

อย่างไรก็ตาม คนที่พยายามจะหาสัญญาณแห่งพัฒนาการใหม่ๆ

ก็ต้องระมัดระวังหลังการประชุมครั้งที่หกด้วย: นับตั้งแต่มีการพูดคุย

นี่เป็นครั้งแรกที่สำนักงานของผู้อำนวยความสะดวกมาเลเซียออกแถลงการณ์

แต่บีอาร์เอ็นไม่ออกแถลงการณ์ ถ้ามองย้อนหลัง

การที่บีอาร์เอ็นไม่ออกแถลงการณ์นั้นเป็นสัญญาณที่ชี้ให้เห็นว่า

บีอาร์เอ็นได้ตัดสินใจระงับการเข้าร่วมในการพูดคุย

ดูเหมือนว่าการตัดสินใจเช่นนี้เกิดขึ้นหลังจากการพบกันในรอบที่หก ถึงแม้ว่าไม่มีการประกาศจนถึงต้นเดือน

พ.ค.²⁰ สิ่งก็ตามมาก็คือ การประชุมคณะทำงานเทคนิคไม่เกิดขึ้นในช่วงเวลา มี.ค. ถึง พ.ค.

และที่กำหนดไว้ว่าจะทำรายละเอียดของแผนที่นำทางในเดือน มิ.ย.ก็ไม่เกิดขึ้น

รวมทั้งการประชุมครั้งที่เจ็ดก็ดูเหมือนจะไม่เกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน

พรรคร่วมรัฐบาลประสบความสำเร็จใหญ่ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 14 พ.ค.

และรัฐบาลใหม่จะมีองค์ประกอบอย่างไรก็ไม่ชัดเจน นอกจากนี้

ตามที่คณะกรรมการเลือกตั้งต้องให้การรับรองผลการเลือกตั้งภายในเวลา 60 วัน

การตัดสินใจของบีอาร์เอ็นเพื่อเลื่อนการประชุมจนกว่าประเทศไทยจะมีรัฐบาลใหม่นั้นน่าจะหมายถึงความล่าช้า

จนถึงเดือนสิงหาคมหรือนานกว่านั้น; ในปี 2562

นับตั้งแต่วันเลือกตั้งไปจนถึงการจัดตั้งรัฐบาลต้องใช้เวลาเกือบสามเดือน

ถึงแม้ว่าบีอาร์เอ็นไม่ตอบรับคำเชิญเพื่อเข้าร่วมการพูดคุย

แต่คณะตัวแทนของฝ่ายไทยได้ไปกรุงกัวลาลัมเปอร์เมื่อวันที่ 14-17 มี.ค. และนำเสนอเอกสาร JCPP

ที่ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมต่อผู้อำนวยการความสะดวก หนึ่งในสมาชิกคณะพูดคุย พล.ต. ปราโมทย์ พรหมอินทร์

กล่าวต่อสื่อมวลชนว่า “พวกเราพยายามจะให้ความคืบหน้าต่อการพูดคุย แต่ [บีอาร์เอ็น] ไม่มา”

เขากล่าวเพิ่มอีกว่า พล.อ. ชูลักษณ์บอกล่าว บีอาร์เอ็นไม่เข้าร่วมการประชุม

ส่วนหนึ่งก็เพราะพวกเขากำลังจะแต่งตั้งหัวหน้าคณะพูดคุยคนใหม่²¹

บีอาร์เอ็นไม่ตอบรับแถลงการณ์จากคณะพูดคุยฝ่ายไทยที่เรียกร้องให้มีการยุติความเป็นปรปักษ์กันในช่วงรอ

มูออนตั้งแต่วันที่ 22 มี.ค. ถึง 21 เม.ย. ซึ่งตรงกับช่วงปีใหม่ของไทย²² สำหรับสมาชิกบีอาร์เอ็นบางส่วนแล้ว

²⁰ “แถลงการณ์ฝ่ายประชาชนพันธมิตรบีอาร์เอ็นเกี่ยวกับกระบวนการเจรจาสันติภาพระหว่างบีอาร์เอ็น-รัฐบาลไทย”

ฝ่ายประชาชนพันธมิตรบีอาร์เอ็น คลิปวิดีโอ YouTube 4 พ.ค. 2566 [ภาษาบาลาย]

²¹ “Peace pact still on track despite BRN's no-show”, *Bangkok Post*, 5 April 2023.

²² “ข้อความจากคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้” คณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ มี.ค. 2566

แถลงการณ์ดังกล่าวถือว่าการดูถูก เนื่องจากเป็นแถลงการณ์ฝ่ายเดียว เกิดขึ้น

อย่างกะทันหันและไม่มีรายละเอียด²³ เมื่อวันที่ 16 เม.ย.

อับดุลการิมฝ่ายประชาสัมพันธ์ของบีอาร์เอ็นได้เผยแพร่วิดีโอเนื่องในวันสิ้นสุดเดือนรอมฎอน ได้ต่อย้ำประวัติศาสตร์แห่งการกดขี่โดยรัฐไทยต่อชาวมลายู-มุสลิม รวมถึงเหตุการณ์ที่ตากใบ นราธิวาส เมื่อปี 2547 ซึ่งในเหตุการณ์นั้นผู้ประท้วง 78 คนถูกควบคุมตัว

และเสียชีวิตในรถบรรทุกของทหารจากการขาดอากาศหายใจ

หลังจากถูกจับและอัดกันมาในรถบรรทุกระหว่างการเดินทางไปค่ายทหารที่จังหวัดปัตตานี²⁴

ในระหว่างนั้น ปีกการทหารของบีอาร์เอ็นยกระดับการก่อเหตุอย่างรวดเร็วในเดือน เม.ย.

รวมถึงการโจมตีป้อมทหารที่อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยกลุ่มนักต่อสู้หลายคนต่อ เมื่อวันที่ 9 เม.ย.

รวมถึงการวางระเบิดและการยิงหลายจุดในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อตอนกลางคืนของวันที่ 14 เม.ย.²⁵ ในการโจมตีเหล่านี้ไม่มีผู้เสียชีวิต แต่ฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบยังก่อเหตุที่ทำให้มีผู้เสียชีวิตหลายครั้ง

รวมถึงการยิงอาสาสมัครป้องกันภัยหมู่บ้านมุสลิมคนหนึ่งที่ตากใบเมื่อวันที่ 9 เม.ย.

การก่อเหตุเช่นนี้แสดงถึงการกลับมาสู่วิธีก่อเหตุเก่า ตามความเชื่อในหมู่สังคมนุสลิมว่า

การต่อสู้เพื่อปกป้องสังคมนุสลิมในช่วงเดือนอันประเสริฐจะได้รับบุญเป็นพิเศษ²⁶

อย่างไรก็ตาม หลังจากเหตุการณ์เหล่านี้ไม่นาน ปีกการทหารของบีอาร์เอ็นได้ส่งสัญญาณที่ไม่ชัดเจน เมื่อวันที่ 4

พ.ค. อับดุล การิมจากฝ่ายประชาสัมพันธ์ได้โพสต์คลิปวิดีโอแถลงการณ์

และยอมรับว่าการพูดคุยถูกระงับไว้เนื่องจากการเลือกตั้งของไทยเมื่อวันที่ 14 พ.ค. เขาสังเกตว่า

ถึงแม้ว่าการพูดคุยมีการ “ขึ้น ๆ ลง ๆ” แต่ยังมี “มีเสถียรภาพ” และแสดงความหวังว่า

การพูดคุยจะเริ่มใหม่ในอีกไม่ช้า สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ในแถลงการณ์นี้ อับดุล การิม

ไม่ได้ใช้วาทกรรมปกติของเขาที่ต่อต้าน “สยาม”

แต่ระบุถึงตัวอย่างความสำเร็จในกระบวนการสันติภาพของพื้นที่อื่น ๆ ในภูมิภาค – กล่าวถึง มินดาเนา

(ฟิลิปปินส์) ซึ่งไกลเกลี่ยโดยมาเลเซีย อาเจะห์ของอินโดนีเซีย ติมอร์-เลสเต

และรัฐซาบากับซาราวักในประเทศมาเลเซีย²⁷

²³ ผู้ให้ข้อมูลโครซิกสกริปป์ สมาชิกบีอาร์เอ็น 10 เม.ย. 2566

²⁴ “คำกล่าวต้อนรับอิลลิฟตีรี อัล-นุบารัก” ฝ่ายประชาสัมพันธ์บีอาร์เอ็น 16 เม.ย. 2566 ในเหตุการณ์ดังกล่าว ฝ่ายความมั่นคงสังหารผู้ประท้วงเจ็ดคนด้วยอาวุธขนาดเล็กในที่เกิดเหตุ ดูรายงานโครซิกสกริปป์ การถูกฮือไม่ใช่สงครามศาสนา, อ้างแล้ว., น. 27-29.

²⁵ “Insurgents attack a government outpost in Yala Province”, Thai PBS World, 9 April 2023; “Security stepped up after attacks in South”, *Bangkok Post*, 15 April 2023.

²⁶ Rungrawee Chalermripinyorat, “Islam and the BRN’s Armed Separatist Movement in Southern Thailand”, *Small Wars & Insurgencies*, vol. 31, no. 6 (2021), pp. 18-19.

²⁷ “แถลงการณ์ฝ่ายประชาสัมพันธ์บีอาร์เอ็นเกี่ยวกับกระบวนการเจรจาสันติภาพบีอาร์เอ็น-รัฐบาลไทย, อ้างแล้ว.

III. การวินิจฉัยอาการของการพูดคุยสันติภาพ

ความไม่สอดคล้องกันระหว่างเสียงคึกคักในการประกาศ JCPP ในเดือน มี.ค.

กับการชะลอการพูดคุยของขบวนการบีอาร์เอ็นพูดคุยบงบอกอย่างชัดเจนว่า

ยังมีช่องโหว่ระหว่างแถลงการณ์อย่างเป็นทางการกับกระบวนการที่กำลังประสบอุปสรรคในการทำให้มีความคืบหน้า ท่ามกลาง เสียงพรับปรน ความเข้าใจผิดและข้อกังวลต่าง

A. ข้อจำกัดของบีอาร์เอ็นสามประการ

ขณะที่สมาชิกของบีอาร์เอ็นพยายามกำหนดจุดหมายปลายทางของการพูดคุยที่ยอมรับได้นั้นจะมีรูปแบบอย่างไร ฝ่ายเจรจาขององค์กรจำเป็นต้องขับเคลื่อนการพูดคุยไปข้างหน้า ทีมเจรจาของบีอาร์เอ็น

ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยสมาชิกจากปิกการเมือง มีเรื่องจำเป็นที่แข่งขันกันเองอย่างน้อยสามประการ คือ

พวกเขาต้องทำให้การพูดคุยกับฝ่ายไทยเดินหน้า ซึ่งต้องมีการประนีประนอมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

พวกเขาต้องรักษาความเชื่อมั่นของปิกทหารและผู้สนับสนุนของขบวนการ

และต้องทำให้มาเลเซียมีความพอใจ

เพราะประเทศมาเลเซียไม่ใช่เป็นแค่ผู้อำนวยความสะดวกของการพูดคุย แต่ยังเป็นทีหลบภัยของบีอาร์เอ็น

เนื่องจากแกนนำส่วนใหญ่ขององค์กรอาศัยอยู่ที่นั่น

หากขณะพูดคุยไม่สามารถรักษาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการที่มักจะขัดแย้งกันเหล่านี้

พวกเขาจะประสบความเสี่ยงที่จะถูกโดดเดี่ยวจากนักต่อสู้ในสนาม;

หรือสูญเสียโอกาสกับคู่พูดคุยจากรัฐบาลไทย;

หรือความสัมพันธ์ทางการทูตที่สำคัญกับมาเลเซียจะได้รับผลกระทบ

ในความเสี่ยงประการแรกน่าจะอันตรายที่สุดต่อขบวนการโดยภาพรวม;

หากคณะพูดคุยถูกแยกออกจากสมาชิกอื่น ๆ บีอาร์เอ็นอาจจะแตกแยก ซึ่งอาจทำให้การพูดคุยถูกชะงัก

และกลับไปสู่การใช้ความรุนแรงอีกครั้ง

การที่คณะผู้แทนบีอาร์เอ็นเห็นด้วยกับการใช้คำเกี่ยวกับการแสวงหาทางออก

“ในกรอบรัฐเดี่ยวของไทยและภายใต้รัฐธรรมนูญ” ดังเช่นปรากฏในหลักการทั่วไป

ซึ่งทำให้กลุ่มนั้นต้องอยู่ในภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก ในฐานะเป็นหัวหน้าคณะพูดคุยของบีอาร์เอ็น

อนัสกล่าวว่าการตัดสินใจเพื่อแสวงหาทางออกภายใต้รัฐธรรมนูญไทยนั้นสอดคล้องกับฉันทามติทั่วไปของปี

2556 ที่ยังมีผลบังคับใช้ และเป็นไปตามแนวคิดการแบ่งสรรปันอำนาจ ยิ่งไปกว่านั้น เขากล่าวว่า

บีอาร์เอ็นมีพันธมิตรที่จะช่วยยุติความขัดแย้งที่ยืดเยื้อมาเป็นเวลาสี่สิบปี

ถึงแม้ว่ามันหมายถึงการละทิ้งเป้าหมายเพื่อก่อตั้งรัฐอิสระขององค์กรก็ตาม²⁸

แต่สมาชิกบางส่วนของบีอาร์เอ็น โดยเฉพาะปิกการทหาร

²⁸ สัมภาษณ์โดยคริสทีน อดัม อับดุลเราะห์มาน หัวหน้าคณะพูดคุยบีอาร์เอ็น มาเลเซีย 20 ม.ค. 2566

ขุนเคืองใจกับสิ่งที่พวกเขามองว่าเป็นการประนีประนอมในประเด็นที่เป็นแกนแท้ของการต่อสู้ อาจเป็นเพราะสาเหตุนี้เอง มีข่าวหนาหนาว่าบีอาร์เอ็นกำลังพิจารณาการเปลี่ยนคณะพูดคุย²⁹

ความเห็นของนักชาตินิยมมลายูที่ปาตานีต่อการประนีประนอมในเอกสารหลักการทั่วไปก็ไม่ได้เป็นหนึ่งเดียวกัน บางคนเชื่อว่า ตามความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกบวกกับข้อท้าทายในการจัดตั้งรัฐใหม่ การยอมรับการปกครองตนเองหรือการปกครองรูปแบบอื่น ๆ

ตามหลักสิทธิกำหนดชะตากรรมตนเองนั้นสมเหตุสมผล³⁰ นักกิจกรรมมลายูมุสลิมผู้หญิงกล่าวว่า “ดิฉันไม่เคยได้ยินการต่อต้านอย่างรุนแรงต่อการพูดคุย และดิฉันก็ทราบว่า

หลายคนกำลังพยายามเพื่อผลักดันกระบวนการไปข้างหน้า”³¹ แต่มีบางคนที่ยังสงสัยและผิดหวัง; หรือกระทั่งรู้สึกถูกหักหลังด้วยซ้ำ อย่างไรก็ตามคนอื่น ๆ ยังไม่ตัดสินอะไรจนกว่าพวกเขาจะเห็นว่า จะเกิดขึ้นอะไรในกระบวนการพูดคุย³² สำหรับบีอาร์เอ็น หนึ่งในวิธีการเพื่อออกจากสภาวะลำบากเช่นนี้ก็ คือ ในการปรึกษาหารือ อนุญาตให้ประชาชนพิจารณาว่า

รูปแบบการปกครองตนเองที่สอดคล้องกับสิทธิกำหนดชะตากรรมตนเองควรมีรูปแบบอย่างไร อนัสอธิบายว่า “มันขึ้นอยู่กับความต้องการของประชาชน ... บีอาร์เอ็นคือตัวกลางเพื่อนำความใฝ่ฝันของประชาชน”³³

แน่นอนว่า บีอาร์เอ็นก็ยังสามารถกำหนดความใฝ่ฝันเหล่านี้ได้โดยชี้ให้เห็นถึงเป้าหมายที่อาจจะบรรลุได้ ความสับสนในความหมายของหลักการทั่วไปและความเข้าใจไม่ตรงกัน

ส่วนหนึ่งน่าจะเกิดจากการที่แกนนำสูงสุดขององค์กรไม่ได้แสดงจุดยืนอย่างชัดเจนต่อสาธารณะ

ผู้สังเกตการณ์มีข้อกังวลในระดับที่แตกต่างกันว่า บีอาร์เอ็นอาจจะแตกแยก

เพราะปีกการทหารปฏิเสธการพูดคุย แต่อาศัยการยกระดับการใช้ความรุนแรงในการต่อสู้เพื่อบรรลุเอกราช³⁴

บีอาร์เอ็นเคยแตกแยกกันในอดีต³⁵ ถึงแม้ว่าอาจจะไม่มีความแตกแยกอีกครั้ง

แต่บางคนคาดการณ์ว่าปฏิบัติการทางการทหารจะเพิ่มมากขึ้น: “[ปีกการทหาร] รู้สึกว่าพวกเขาไม่ได้อะไรจากการพูดคุย ในเวลาเดียวกัน พวกเขาสูญเสียนักต่อสู้ [จากปฏิบัติการต่อต้านการก่อความไม่สงบ]”³⁶

ถึงแม้ว่าศักยภาพทางการทหารของบีอาร์เอ็นลดลงในช่วงเวลาทศวรรษที่ผ่านมา แต่พวกเขายังสามารถสร้างความเสียหายจากการก่อเหตุได้ สิ่งที่น่าเป็นห่วงก็คือ

²⁹ สัมภาษณ์โดยไครซิสกรุป นักกิจกรรมมลายู-มุสลิม ปัตตานี ม.ค. 2566; สมาชิกบีอาร์เอ็น มี.ค. 2566

³⁰ สัมภาษณ์โดยไครซิสกรุป มุฮัมมัดอาลาคี เติ้งนิ ประธาน สมัชชาประชาสังคมเพื่อสันติภาพ (ปาตานี) ปัตตานี 21 ม.ค. 2566; ไทซอล คาโอ๊ะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี) ปัตตานี 22 ม.ค. 2566

³¹ สัมภาษณ์โดยไครซิสกรุป ตัวแทน Perwani องค์กรช่วยเหลือสตรี ยะลา 24 ม.ค. 2566

³² สัมภาษณ์โดยไครซิสกรุป นักกิจกรรมมลายู-มุสลิม ปัตตานี ม.ค. 2566

³³ สัมภาษณ์โดยไครซิสกรุป อนัส อับดุลเราะห์มาน หัวหน้าคณะพูดคุยบีอาร์เอ็น มาเลเซีย 20 ม.ค. 2566

³⁴ สัมภาษณ์โดยไครซิสกรุป นักกิจกรรมสิทธิมนุษยชนผู้หญิง นักกิจกรรมประเด็นสวัสดิการสตรีมุสลิม และนักกิจกรรมทางการเมือง ปัตตานี ม.ค. 2566

³⁵ บีอาร์เอ็น ถูกจัดตั้งขึ้นมาเมื่อปี ค.ศ. 1960 และแยกออกเป็นสามกลุ่มในต้นทศวรรษ 1980 Wan Kadir Che Man, *Muslim Separatism: The Moros of the Southern Philippines and the Malays of Southern Thailand* (Oxford, 1990), p. 99.

³⁶ สัมภาษณ์โดยไครซิสกรุป มุฮัมมัดอาลาคี เติ้งนิ ประธาน สมัชชาประชาสังคมเพื่อสันติภาพ (ปาตานี) ปัตตานี 21 ม.ค. 2566

ถึงแม้ว่าบีอาร์เอ็นสามารถหลีกเลี่ยงความเสียหายต่อพลเรือน

แต่เมื่อเร็ว ๆ นี้ยังแสดงให้เห็นว่าพวกเขาพร้อมที่จะก่อเหตุระเบิดโดยไม่เลือกเป้าหมาย³⁷

การวางระเบิดเหล่านี้ทำให้เกิดข้อสงสัยต่อความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศของ บีอาร์เอ็น³⁸

จำนวนเหตุที่เพิ่มขึ้นในเดือนเมษายนนั้นเป็นสัญญาณจากปีกทหารที่ไม่พอใจระบอบการปกครอง³⁹

ความเคารพจากสังคมในพื้นที่ต่อนักต่อสู้ที่เสียชีวิตในการปะทะกับฝ่ายความมั่นคงว่าเป็นชะฮีด (มรณสักขี)

นั้นชี้ให้เห็นว่า บรรดานักต่อสู้ยังได้รับการสนับสนุนจากสังคมอย่างต่อเนื่อง เช่น เมื่อวันที่ 21 ก.พ.

ซึ่งเป็นวันเดียวกันกับการประชุมพูดคุยครั้งที่หกที่กัวลาลัมเปอร์

ฝ่ายความมั่นคงสังหารนักต่อสู้คนหนึ่งท่ามกลางอาคารโต จังหวัดยะลา ผู้ต้องสงสัยที่ถูกวิสามัญฆาตกรรม อิบรอเฮม

สาและ เขาถูกสงสัยว่าเป็นผู้ประกอบระเบิด เปิดฉากยิงหลังถูกปิดล้อม

ญาติและเพื่อนของผู้ต้องสงสัยดังกล่าวพยายามจะชิงศพจากรถตำรวจเพื่อนำศพเขาไปฝังในฐานะมรณสักขี

หรือ ชะฮีด เจ้าหน้าที่ในที่เกิดเหตุอนุญาตให้ญาติและเพื่อนของผู้ต้องสงสัยเอาศพไป

เพราะหากไม่อนุญาตแล้วสถานการณ์อาจจะควบคุมไม่ได้⁴⁰

พิธีศพของนักต่อสู้มักจะถูกถ่ายทอดสดผ่านเฟสบุ๊ก บ่อยครั้งจะเห็นว่ามีผู้เข้าร่วมหลายร้อยคน

และบางครั้งจะได้ยินเสียงตะโกน *เมอร์เดกา (merdeka)* หรือ “เอกราช”

และเยาวชนจะให้กรคำนับแบบทหารแก่โจรสลัด ปราบกฏการนี้บ่งชี้ว่า

นักต่อสู้ยังได้รับการสนับสนุนอย่างเข้มแข็ง และในขณะเดียวกันก็อาจจะหมายถึงว่า

นักต่อสู้ก็อาจจะยังได้รับการสนับสนุนต่อถึงแม้ว่าพวกเขาเลือกที่จะหลีกเลี่ยงการพูดคุยเพื่อดำเนินการสู้รบ

เพื่อการปลดแอกมาตุภูมิ อดีตเลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทวี สอดส่อง

ให้ข้อสังเกตว่า “ใจสู้ของผู้คนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

ดังเช่นเห็นได้จากการชุมนุมขุดมลายูที่สายบุรีและฝูงชนที่มาร่วมการฝังศพของนักต่อสู้ หากตายหนึ่งคน

นักต่อสู้คนใหม่จะเกิดขึ้นมาเป็นร้อยกว่าคน”⁴¹

ความตึงเครียดในการพูดคุยยังเกิดจากความไม่พอใจของมาเลเซียซึ่งถูกกีดกันออกไปจากการสื่อสารในทางล

บ (back channel) ระหว่างรัฐบาลไทยกับบีอาร์เอ็น

ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการอย่างเป็นทางการในเดือน ม.ค. 2563⁴²

³⁷ เมื่อวันที่ 22 พ.ย. 2565 ระเบิดลูกหนึ่งในยานพาหนะถูกวางหน้าบ้านพักของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตหนึ่งคนและได้รับบาดเจ็บอย่างน้อย 18 คน รวมถึงผู้หญิง 10 คนและเด็กสามคน “Police focus on 2 drivers of pickup used in car-bombing”, *Bangkok Post*, 24 November 2022.

³⁸ ในต้นปี 2020 ตัวแทนบีอาร์เอ็นลงนามในเอกสาร Deed of Commitment for Protection of Children from the Effects of Armed Conflict ภายใต้การดูแลขององค์กร Geneva Call

ซึ่งเป็นองค์กรนอกภาครัฐที่ทำงานด้านกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ “Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani commits to greater protection of children”, Geneva Call, 19 March 2020.

³⁹ ผู้ให้ข้อมูลโครซิกกรุ๊ป สมาชิกบีอาร์เอ็น 10 เม.ย. 2566

⁴⁰ “Villagers seize body of slain Yala insurgent”, *Thai Examiner*, 22 Februari 2023.

⁴¹ สัมภาษณ์โดยโครซิกกรุ๊ป พ.ล.อ. ทวี สอดส่อง เลขาธิการ พรรคประชาชาติ บัดตานี 22 ม.ค. 2566

⁴² รายงานฉบับย่อจากโครซิกกรุ๊ป, *ประคองจังหวะก้าวของการพูดคุย สันติภาพชายแดนใต้* อ้างแล้ว หน้า 3-4, 16

ถึงแม้ว่าทางการมาเลเซียไม่ได้คัดค้านการสื่อสารลักษณะนี้ต่อสาธารณะหรือต่อคณะทูตคูญฝ่ายไทย⁴³
แต่ส่งสัญญาณกับบีอาร์เอ็นว่า

การที่ไม่ให้มาเลเซียมีส่วนร่วมในการสื่อสารผ่านช่องทางลับนั้นจะทำให้มาเลเซียเสียหน้าในฐานะเป็นผู้อำนวยความสะดวก และไม่เห็นด้วยที่จะให้ตัวละครนานาชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง⁴⁴

สมาชิกบีอาร์เอ็นบางคนแสดงความไม่พอใจเป็นการส่วนตัวต่อสิ่งที่พวกเขา มองว่าเป็นแรงกดดันจากกัวลาลัมเปอร์ ที่ให้บีอาร์เอ็นทำตามคำชี้แนะของรัฐบาลมาเลเซีย

รวมไปถึงการให้ทั้งการสื่อสารในทางลับระหว่างบีอาร์เอ็นกับรัฐบาลไทย⁴⁵ เมื่อวันที่ 12 ม.ค. 2565 -

ซึ่งเป็นวันเดียวกับวันแรกของการพูดคุยอย่างเป็นทางการครั้งที่สาม - รัฐบาลมาเลเซียได้ส่งตัวชาวมลายู-

ปาตานีทั้งหมดสามคนที่ถูกสงสัยว่ามีความสัมพันธ์กับบีอาร์เอ็นกลับมาฝั่งไทย⁴⁶ บางคนตีความว่า

การส่งตัวครั้งนี้เสมือนการตบหน้าบีอาร์เอ็น ถึงแม้ว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายมาเลเซียยืนยันว่า

เวลาส่งตัวที่ตรงกับการพูดคุยนั้นเป็นเพียงความบังเอิญ แต่บางคนก็ตีความว่า

เหตุการณ์สังหารสมาชิกบีอาร์เอ็นในเดือน ก.ย.

ที่ถูกควบคุมตัวที่มาเลเซียนั้นเป็นสัญญาณเตือนจากรัฐบาลมาเลเซียว่า บีอาร์เอ็นไม่ควรท้าทายมาเลเซีย

นักกิจกรรมชาวมลายูคนหนึ่งที่ปาตานีกล่าวว่า “มกราคมที่ผ่านมา

มาเลเซียส่งผู้ต้องสงสัยสามคนกลับมายังประเทศไทย แต่ในเดือนกันยายน มาเลเซียส่งศพกลับมา”⁴⁷

สมาชิกบีอาร์เอ็นคนหนึ่งกล่าวว่า นี่คือการกดดันจากมาเลเซีย “JCPP

เป็นข้อตกลงระหว่างคนไทยกับคนมาเลเซีย”⁴⁸ พล.อ. ชูชีพพิสัยธิบายว่า

คำกล่าวหาที่ว่าเขาได้บังคับบีอาร์เอ็นให้ยอมรับ JCPP นั้น “ไร้สาระมากที่สุด”⁴⁹

ประเด็นที่ว่า มาเลเซียต้องการอะไรจากบีอาร์เอ็นและกระบวนการพูดคุยนั้นยังไม่ชัดเจน

แรงจูงใจหนึ่งอาจจะเป็นการควบคุมบีอาร์เอ็นเมื่อมีการกล่าวถึง “มาตรฐานสากล” ในกระบวนการสันติภาพ

ด้วยถ้อยคำนี้ บีอาร์เอ็นอาจจะหมายถึงการมีส่วนร่วมของผู้รับรอง (guarantors) ต่างประเทศในการพูดคุย⁵⁰

แต่มาเลเซียเองก็ดูเหมือนว่าไม่เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ต่างประเทศ

(นอกจากเจ้าหน้าที่ของตนเอง) ผู้เชี่ยวชาญหรือองค์กรนอกภาครัฐในการพูดคุย

43 สัมภาษณ์โดยไครซิกรู๊ป พล.อ. วัลลภ รักสนาะ หัวหน้าคณะทูตคุยสันติภาพ กรุงเทพฯ 3 มี.ค. 2566

44 สัมภาษณ์โดยไครซิกรู๊ป สมาชิกบีอาร์เอ็น มี.ค. 2566

45 สัมภาษณ์โดยไครซิกรู๊ป สมาชิกบีอาร์เอ็น มี.ค. 2566

46 รายงานฉบับย่อจากไครซิกรู๊ป, *ประคองจังหวะก้าวของการพูดคุย สันติภาพชายแดนใต้* อังแล้ว หน้า 5

47 สัมภาษณ์โดยไครซิกรู๊ป นักกิจกรรม ปัตตานี มี.ค. 2566

48 สัมภาษณ์โดยไครซิกรู๊ป สมาชิกบีอาร์เอ็น มี.ค. 2566

49 Muzliza Mustafa and Nisha David, “Q&A with new southern Thailand peace broker: ‘This is about humanity’”, Benar News, 23 February 2023.

50 มีผู้เชี่ยวชาญนานาชาติทั้งหมดห้าคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุย ในนามส่วนตัว

และในการพูดคุยเต็มคณะจะมีผู้เชี่ยวชาญสองคนจากห้าคนนี้เข้าร่วมการประชุม รายงานฉบับย่อ ที่ 172

ประคองจังหวะก้าวของการพูดคุย อังแล้ว หน้า 5 เจริญรอด 18 แต่การประชุมที่มณฑลนี้จะไม่มีผู้สังเกตการณ์

สอดคล้องกับความเห็นของเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยบางส่วนซึ่งกังวลว่า

การมีส่วนร่วมของตัวละครต่างประเทศจะทำให้ความขัดแย้งเป็นประเด็นนานาชาติ⁵¹

คนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้บางคนมีความเห็นว่า รัฐบาลมาเลเซียไม่ใช่ฝ่ายที่ไม่มีส่วนได้เสีย

เพราะรัฐบาลมาเลเซียจำเป็นต้องพิจารณาความสัมพันธ์กับรัฐบาลไทยในบริบทที่กว้างกว่า ซึ่งหมายความว่า

ในทางปฏิบัติรัฐบาลดังกล่าวไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้ไกล่เกลี่ย⁵² เดือน ม.ค. 2566

ประธานขององค์กรภาคประชาสังคมมุสลิมส่งจดหมายไปยังสถานกงสุลมาเลเซียที่สงขลา

โดยตั้งข้อสังเกตว่า ผู้อำนวยการความสะอาด “ไม่สามารถ ... ทำให้ (กระบวนการสันติภาพ)

มีความก้าวหน้าได้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อบรรลุข้อตกลงสันติภาพ” และเสนอให้มาเลเซีย “ปรับปรุง”

การทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับ “มาตรฐานสากล” ในกรณีนี้ “มาตรฐานสากล”

น่าจะหมายถึงการไกล่เกลี่ยจากสังคมนานาชาติที่ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

เจ้าหน้าที่กงสุลได้ออกมาเตือนนักกิจกรรมคนดังกล่าวให้หยุดให้ความเห็นเช่นนั้น

มาเลเซียต้องอดกลั้นความไม่พอใจเช่นนี้ หากบิอาร์เอ็นกับประชาสังคมไม่มั่นใจในเอกภาพของการพูดคุย

ความรู้สึกละแวกจะกลายเป็นความเสี่ยงต่อการพูดคุย

โดยเฉพาะหากปีกการทหารของบิอาร์เอ็นสะสมความไม่พอใจมากกว่านี้แน่นอนว่า

การตัดสินใจของบิอาร์เอ็นเพื่อชะลอการพูดคุยเป็นเวลาหลายเดือนนั้นเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย

แต่ยังดีกว่ารักษาการพูดคุยในเมื่อความเห็นภายในบิอาร์เอ็นเกี่ยวกับการพูดคุยยังคงไม่มีเอกภาพ

โดยอุดมคติแล้ว บิอาร์เอ็นจะใช้ภาวะชะงักงันนี้เพื่อแก้ปัญหาความแตกแยกภายใน

และบรรลุฉันทามติเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ของการพูดคุย ในขณะเดียวกัน

เนื่องจากผู้อำนวยการความสะอาดยังใหม่ในหน้าที่นี้

ฝ่ายมาเลเซียกับบิอาร์เอ็นก็ยังมีโอกาสเพื่อปรับปรุงความไว้วางใจกันซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อกระบวนการ

วนการ

B. ความไม่มั่นคงของรัฐเพื่อความมั่นคง

ถึงแม้ว่ารัฐบาลไทยยอมรับความจำเป็นของการปรึกษาหารือกับประชาชนในประเด็นอนาคตทางการเมืองของจังหวัดชายแดนภาคใต้

แต่โอกาสสำหรับการแลกเปลี่ยนที่มีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงนั้นเป็นข้อท้าทายอันยิ่งใหญ่สำหรับระบบราชการไทย การเมืองไทยประสบความวุ่นวายมายาวนานกว่าสิบแปดปี

ส่วนใหญ่ก็เพราะความพยายามจากสถาบันของฝ่ายอนุรักษ์นิยม โดยเฉพาะทหารกับระบบราชการ

⁵¹ สัมภาษณ์โดยคริสทีน กรู๊ป บูฮามัดอาลาดี เค็งนิ ประธาน สมัชชาประชาสังคมเพื่อสันติภาพ (ปาตานี) ปัตตานี 21 ม.ค. 2566; สมาชิกบิอาร์เอ็น มี.ค. 2566 สำหรับคำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อกังขาของฝ่ายไทยว่า ความขัดแย้งจะเป็นประเด็นนานาชาตินั้น กรุณาดูรายงานฉบับย่อฉบับที่ 172 *ระลอกจังหวัดชายแดนภาคใต้* อ้างอิงแล้ว หน้า 15 และฉบับที่ 148 *การพูดคุยเพื่อสันติสุขในความชะงักงัน* อ้างอิงแล้ว หน้า 2, 9-10

⁵² สัมภาษณ์โดยคริสทีน กรู๊ป บูฮามัดอาลาดี เค็งนิ ประธาน สมัชชาประชาสังคมเพื่อสันติภาพ (ปาตานี) ปัตตานี 21 ม.ค. 2566; พ.ศ.อ. ทวี สอดส่อง เลขาธิการ พรรคประชาชาติ ปัตตานี 22 ม.ค. 2566; อิสซัก ลาคะห์ รองประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี 25 ม.ค. 2566; สมาชิกบิอาร์เอ็น มี.ค. 2566

เพื่อดำรงซึ่งสถานะปัจจุบันท่ามกลางข้อเรียกร้องจากประชาชนที่ต้องการระบบระเบียบการเมืองที่มีลักษณะเป็นพหุนิยม (pluralistic order)⁵³ ในระดับประเทศ

พื้นที่สำหรับการแสดงออกความเห็นอย่างเสรีก็หดตัวลงอย่างรวดเร็วหลังรัฐประหาร 2557 ตั้งแต่มีการประท้วงของฝ่ายประชาธิปไตยเมื่อกลางปี 2563 มีคนไม่ต่ำกว่า 1,910

คนถูกฟ้องหรือดำเนินคดีในข้อหาที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการประท้วง⁵⁴ การลงคะแนนเสียงในวันที่ 14

สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิเสธต่อการปกครองโดยทหารและความปรารถนาที่จะเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศไทยในทุกด้าน

เจ้าหน้าที่อาวุโสของไทยที่ทำงานด้านการพูดคุยยืนยันว่า

การปรึกษาหารือกับประชาชนในพื้นที่จะดำเนินการต่อ แต่เจ้าหน้าที่คนอื่นยอมรับว่า

ทัศนคติของระบบราชการไทยที่ไม่ยอมรับความเห็นที่แตกต่างไปจากรัฐนั้นจะเป็นอุปสรรคต่อการแลกเปลี่ยนอย่างตรงไปตรงมาเกี่ยวกับประเด็นอนาคตทางการเมืองของจังหวัดชายแดนภาคใต้⁵⁵

ความไม่เห็นด้วยของเจ้าหน้าที่ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นสอดคล้องกับความไม่เชื่อมั่นของฝ่ายราชการว่า ผู้เข้าร่วมในการปรึกษาหารือกันจะสนับสนุนสถานะเดิม (status quo) ตั้งแต่ปี 2548

พื้นที่แห่งนี้อยู่ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายพิเศษซึ่งเอื้อให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงได้รับการคุ้มกันทางกฎหมาย ถึงแม้ว่ามีรายงานเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนหลายชิ้น เช่นการควบคุมตัวโดยพลการ

การบังคับสูญหาย การซ้อมทรมาน และกาวีสวมัญชาตกรรม

ซึ่งจนถึงบัดนี้ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม⁵⁶ ทวี สอดส่อง

⁵³ รายงานเอเชียของไครซิสกรุป N°309, *COVID-19 and a Possible Political Reckoning in Thailand*, 4 ส.ค. 2563. ตั้งแต่ 2549 ประเทศไทยมีการยึดอำนาจโดยกองทัพทั้งหมดสองครั้ง (2549, 2557);

นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งถูกสั่งให้พ้นจากตำแหน่งโดยศาล 3 คน (2551, 2552, 2557); การประท้วงครั้งใหญ่หกครั้ง (2549, 2551, 2552, 2556-57, 2563-64); การปราบผู้ประท้วงอย่างนองเลือดโดยกองทัพหนึ่งครั้ง (2562);

รัฐธรรมนูญถูกยกเลิกสองฉบับ (ฉบับ 2540 ในปี 2549 และฉบับ 2550 ในปี 2557) และการประกาศรัฐธรรมนูญฉบับ “ถาวร” สองครั้ง (2550, 2560); การทำประชามติรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นธรรม (2559); และการเลือกตั้งที่ไม่เป็นธรรมหนึ่งครั้ง (2562)

⁵⁴ ในจำนวนนี้ อย่างน้อย 246 คนถูกฟ้องด้วยกฎหมายอาญา มาตรา 112 และอย่างน้อย 130

คนถูกฟ้องข้อหาขบถปลุกปั่นภายใต้มาตรา 116 ในบรรดาคนที่ถูกฟ้องเป็นผู้ชาย 1,392 คน ผู้หญิง 444 คนและ LGBTQI+ 62 คน ผู้ให้ข้อมูลไครซิสกรุป เจ้าหน้าที่ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2566

⁵⁵ สัมภาษณ์โดยไครซิสกรุป เจ้าหน้าที่ไทย กรุงเทพฯ มี.ค.-เม.ย. 2566; สัมภาษณ์โดยไครซิสกรุปทางโทรศัพท์ นักวิเคราะห์ เม.ย. 2566

⁵⁶ Sunai Pasuk, “Prioritize rights, justice in southern Thailand peace efforts”, Human Rights Watch, 21 Januari 2022. กฎหมายพิเศษสามฉบับถูกบังคับใช้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งหมดหรือบางส่วน;

พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และ

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 พรก. ถูกเงินฯ ถูกประกาศใช้เมื่อวันที่ 19 ก.ค. 2548

ที่นราธิวาส บิดตานิและยะลา และได้รับการต่ออายุโดยคณะรัฐมนตรีทุก ๆ สามเดือนนับแต่นั้น มาตรา 17 ของพรก.

ฉุกเฉินนั้นให้การคุ้มกันทางกฎหมายกับเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่

กฎหมายฉบับนี้ยังถูกบังคับใช้ในทุกพื้นที่ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยกเว้น อ. ศรีสาคร สุพรรณ อ. สุโงโกล-ลก และ อ. แวังของ จ. นราธิวาส; อ.มาข อ.แม่ลาน อ.ไม้แก่น และ อ.ยะหริ่งของจังหวัดปัตตานี และอ. เบตงกับอ. กาบังของ จ. ยะลา

ส่วนกฎอัยการศึกเอื้อให้เจ้าหน้าที่ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยเป็นเวลาไม่เกินเจ็ดวันโดยไม่มีข้อกล่าวหาใด ๆ เมื่อบวกกับ พรก. ถูกเงินฯ

ฝ่ายความมั่นคงสามารถควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยเป็นเวลานานที่สุด 37 วัน ดูรายงานฉบับย่อของไครซิสกรุป

ประคองจังหวะก้าวของการพูดคุย อ้างอิงแล้ว หน้า 14

อดีตเจ้าหน้าที่ตำรวจอาวูโส และเลขาธิการพรรคประชาชาติกล่าวว่า ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

“ความมั่นคงของรัฐกับความมั่นคงของประชาชนในพื้นที่มักจะขัดแย้งกัน”⁵⁷

เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงหลายคนยังหวาดระแวงต่อการพูดคุยกับบีอาร์เอ็น

และพวกเขายังนิยมการบังคับใช้กฎหมาย การนิรโทษกรรม บวกกับการให้แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ

ในฐานะวิธีการยุติความขัดแย้ง⁵⁸

การตอบสนองของกรุงเทพฯ

ต่อการชุมนุมเยาวชนมลายูสองครั้งแสดงให้เห็นถึงความไม่สบายใจของฝ่ายรัฐต่อการแสดงออกอัตลักษณ์

ลาญ-ปาตานี เมื่อวันที่ 4 พ.ค. 2566 เยาวชนมุสลิมชายหลายพันคนรวมตัวกันที่หาดวาสกรี อำเภอสายบุรี

ปัตตานี เพื่อฉลองวันฮารีรายอ และกล่าวคำสาบานว่าจะปกป้องวัฒนธรรมมลายู-ปาตานี

ผู้จัดหลักของกิจกรรมครั้งนี้คือสมาชิกรัฐสภาประชาสังคมเพื่อสันติภาพ (the Civil Society Assembly for Peace,

CAP) ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งขององค์กรภาคประชาสังคมมุสลิม

และได้รับความร่วมมือจากสมาคมเยาวชนระดับหมู่บ้านต่าง ๆ

จากทั่วสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มารวมตัวกัน ผู้เข้าร่วมทั้งหลายใส่ชุดมลายุดั้งเดิม และสาบานว่าจะ

“กำจัดการกดขี่ทุกรูปแบบ” และ “จงรักภักดีต่อศาสนา ชาติ และมาตุภูมิเพื่อเอกภาพ” ผู้จัดกิจกรรมอ้างว่า

มีผู้เข้าร่วมกว่า 10,000 คน แต่ตัวเลขนี้จะเกินความเป็นจริง ในคลิปวิดีโอจากที่จัดงาน

ท่ามกลางธงสมาคมเยาวชนระดับหมู่บ้านต่าง ๆ มีผู้เข้าร่วมคนหนึ่งที่เป็นธงบีอาร์เอ็น

ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งเอกราชและการต่อสู้ด้วยอาวุธ⁵⁹ เมื่อวันที่ 10 พ.ค. องค์กรเยาวชนผู้หญิงมลายู-

มุสลิมต่าง ๆ ที่นำโดย CAP Women and Children จัดกิจกรรมลักษณะเดียวกันที่นราธิวาส

โดยมีผู้เข้าร่วมหลายพันคนที่แต่งตัวด้วยชุดมลายุดั้งเดิมเพื่อชูอัตลักษณ์ของชาวมลายูปาตานี;

แต่พวกเขาไม่ได้กล่าวคำสาบาน⁶⁰

กิจกรรมเหล่านี้สร้างความตกใจแก่ฝ่ายรัฐ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นคนหนึ่งกล่าวว่า

การชุมนุมที่สายบุรีนั้นทำให้เจ้าหน้าที่ “แตกตื่น”⁶¹ ภาพของเยาวชนมลายู-

มุสลิมที่ปฏิญาณตนเพื่อปกป้องอัตลักษณ์ของปาตานีนั้นทำให้เจ้าหน้าที่ไทยนึกถึงบรรยากาศของการประท้วง

อาหารกับประชาชนที่อาจจะเกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งเป็นมโนภาพที่ทำให้พวกเขารู้สึกไม่สบายใจ

ถึงแม้ว่าฝ่ายผู้จัดงานไม่ได้ถูกฟ้อง – ผู้บัญชาการตำรวจภูธรจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นมุสลิม

ปฏิเสธที่จะดำเนินคดี –

แต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงตกใจเตือนพวกเขาให้ลดกิจกรรมและยังกดดันฝ่ายบริหารท้องถิ่นต่าง ๆ

⁵⁷ สัมภาษณ์โดยไครซิสกรุป พ.ศ.อ. ทวี สอดส่อง เลขาธิการ พรรคประชาชาติ ปัตตานี 22 ม.ค. 2566

⁵⁸ สัมภาษณ์โดยไครซิสกรุป เจ้าหน้าที่ทหารอาวูโส ยะลา ม.ค. 2566; เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง กรุงเทพฯ มี.ค. 2566

⁵⁹ คลิปวิดีโอของกิจกรรมครั้งนี้สามารถชมได้ที่เพจเฟซบุ๊กของ Wartani ลงวันที่ 5 พ.ค. 2565 Wartani

เป็นสื่อทางเลือกในพื้นที่

⁶⁰ ผู้ให้ข้อมูลไครซิสกรุป, นักวิเคราะห์, ปัตตานี พ.ค. 2566 กรุณา “ถึงคิว “เยาวชนหญิง – เปรอ์มูดี” รวมตัวแต่งชุดมลายู”

ศูนย์ข่าวอิศรา 10 พ.ค. 2565 ด้วย

⁶¹ สัมภาษณ์โดยไครซิสกรุป, เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น, ปัตตานี ม.ค. 2566

ไม่ให้เปิดพื้นที่ให้กับการจัดงานอื่นๆ ของพวกเขาในพื้นที่ด้วย⁶² การชุมนุมของผู้หญิงในวันที่ 10 พ.ค. ดูเหมือนไม่ได้ทำให้ทางการไทยเกิดข้อกังวลในระดับเดียวกัน⁶³ ในเดือน เม.ย. 2566 ผู้จัดงานได้จัดกิจกรรมลักษณะเดียวกันติดต่อกันเป็นปีที่สอง แต่ครั้งนี้ได้มีข้อตกลงกับเจ้าหน้าที่ทหารเกี่ยวกับกติกาการจัดงาน รวมไปถึงการห้าม ."แสดงสัญลักษณ์ใด ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคง"⁶⁴

ในขณะเดียวกัน พื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับความขัดแย้งถูกจำกัดลง หมายความว่าประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีความเชื่อมโยงกับกระบวนการสันติภาพ นักการเมืองมุสลิมแสดงความเสียใจเกี่ยวกับกระบวนการพูดคุยว่า "ไม่มีแรงผลักดันจากประชาชนหรือระดับรากหญ้าที่สามารถขับเคื้อนกระบวนการพูดคุยได้"⁶⁵ นักเคลื่อนไหวด้านสิทธิมนุษยชนคนหนึ่งเพิ่มเติมว่า "การพูดคุยไม่ได้แตะประสบการณ์ของชาวบ้าน มันคือสิ่งที่คู่ขนานไปกับความเป็นจริง"⁶⁶ หากความยั่งยืนของแนวทางแก้ไขปัญหาส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับว่าความใฝ่ฝันของประชาชนในพื้นที่จะเป็นความจริงได้มากน้อยแค่ไหน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางในกระบวนการพูดคุยเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จ

IV. สิ่งที่ต้องทำเมื่อการพูดคุยเริ่มใหม่

การเลือกตั้งครั้งล่าสุดของไทยอาจจะส่งผลโดยตรงต่อการพูดคุย องค์ประกอบของคณะพูดคุยฝ่ายรัฐบาลและแนวทางในการแสวงหาข้อยุติทางการเมือง โดยภาพรวมแล้ว การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการแข่งขันระหว่างฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการก่อรัฐประหารในปี 2557 และผู้สนับสนุนกับฝ่ายที่ต่อต้านบทบาทของทหารในเมือง ผลการเลือกตั้งเป็นความพ่ายแพ้อย่างราบคาบของฝ่ายอนุรักษ์นิยมและเป็นชัยชนะที่ปฏิเสธไม่ได้ของพรรคก้าวไกลที่มีแนวคิดก้าวหน้า ซึ่งรณรงค์หาเสียงว่าจะเอาทหารออกจากการเมือง ยุติการเกณฑ์ทหาร แก้ไขรัฐธรรมนูญ กระจายอำนาจทางการเมืองและสลายการผูกขาด⁶⁷ แต่รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560

⁶² สัมภาษณ์โดยไครซิสกรุป มุฮัมมัดอาลาคี เติงนิ ประธาน สหประชาประชาสังคมเพื่อสันติภาพ (ปาตานี) ปัตตานี 21 ม.ค. 2566; นักวิชาการมุสลิม ปัตตานี ม.ค. 2566 ผู้บัญชาการตำรวจภูธรจังหวัดปัตตานีถูกย้ายจากตำแหน่งเดิมเมื่อ ธ.ค. 2565 หลังจากการฟ้องร้องในความผิดลหุโทษต่อผู้จัดงานที่สายบุรี ไม่ได้รับการดำเนินการ "แต่เบื้องหลังคดีความมันลงนโยบาย" นาย"ส่งฟ้องไว้ก่อน ทั้งที่หลักฐานไม่ถึง!" ศูนย์ข่าวอิสรภาพ 10 ม.ค. 2566

⁶³ ผู้ให้ข้อมูลไครซิสกรุป นักวิเคราะห์ ปัตตานี พ.ค.

⁶⁴ ข้อความที่ถูกโพสต์ในเฟซบุ๊กเมื่อวันที่ 24 เม.ย. ให้คำเตือนว่าจะมีการวางระเบิดต่อที่จัดงาน ซึ่งนักวิเคราะห์บางคนคิดว่ามันเป็นฝีมือของ "ไอโอ (information operation) ของทหารไทยที่ประสงค์จะก่องานงาน ผู้ให้ข้อมูลไครซิสกรุป, นักวิเคราะห์, ปัตตานี พ.ค. 2566

⁶⁵ สัมภาษณ์โดยไครซิสกรุป อับดุลกอฮาร์ อาแวปุเตะ ทนายความ พรรคภูมิใจไทย ปัตตานี 23 ม.ค. 2566

⁶⁶ สัมภาษณ์โดยไครซิสกรุป อัญชญา หิมมิหะนะ กลุ่มด้วยใจ ปัตตานี 19 ม.ค. 2566

⁶⁷ พรรคก้าวไกลชนะ 152 ที่นั่งจาก 500 รวมถึง 32 เขตเลือกตั้งในกรุงเทพฯ จากทั้งหมด 33 เขต พรรคเพื่อไทย ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านที่ใหญ่ที่สุดก่อนหน้านี้ ได้ 141 ที่นั่งและยืนยันว่าจะสนับสนุนพรรคก้าวไกล หากต้องการให้ นาย พิธา ลิ้มเจริญรัตน์ หัวหน้าพรรคเป็นนายกรัฐมนตรี พรรคร่วมรัฐบาลจำเป็นต้องมี 376 ที่นั่งเพื่อเอาชนะเสียงของวุฒิสมาชิก นับจนถึงวันที่

กำหนดว่า การลงคะแนนเสียงเพื่อเลือกนายกรัฐมนตรีจะเกิดขึ้นจากการประชุมร่วมของสภาล่างและสภาสูง คือสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ซึ่งวุฒิสภานั้นมาจากสมาชิกที่ได้รับแต่งตั้งโดยรัฐบาลทหารทั้งหมด 250 คน ดังนั้นยังไม่ชัดเจนว่า ใครจะจัดตั้งรัฐบาลต่อไป⁶⁸

พรรคประชาชาติ

ซึ่งเป็นพรรคการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความเชื่อมโยงกับพรรคฝ่ายค้านอย่างพรรคเพื่อไทย ได้จำนวนเก้าอี้เพิ่มจากหกเป็นเก้าที่นั่ง และจะเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลผสม

ไม่ว่ารัฐบาลผสมนั้นจะนำโดยพรรคก้าวไกลหรือพรรคเพื่อไทยก็ตาม⁶⁹ เลขานุการของพรรค ทวี สอดส่อง

ถูกมองว่ามีความเข้าใจอย่างดีต่อประเด็นต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

และได้รับความเคารพจากผู้นำมลายู-มุสลิมหลายคน บางคนคาดหวังว่า

ทวีและอดีตนายกรัฐมนตรีจะผลักดันให้ภาคใต้ ได้รับตำแหน่งที่ดูแลการพูดคุย⁷⁰

พรรคชาติรวมกับก้าวไกล เพื่อไทยและอีกพรรคในการออกบันทึกความเข้าใจร่วม (MoU)

หนึ่งในนโยบายที่ได้รับความสำคัญในบันทึกขึ้นนี้คือ:

“ร่วมมือกันในกระบวนการสร้างสันติภาพอันยั่งยืนที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน

การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

และบทบาทภารกิจของหน่วยงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง”⁷¹

รายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นนี้ต้องรอองค์ประกอบของรัฐบาลและต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ขัดแย้งด้วย แต่ในช่วงเวลาอันเหมาะสม

ยังมีความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและกระบวนการที่อาจจะเอื้อต่อโอกาสสู่ความสำเร็จของการพูดคุยสันติภาพ

A. โครงสร้างและกระบวนการ

ทั้งปาร์ตี้เอ็นและรัฐบาลจะสามารถดำเนินการขั้นตอนบางขั้นตอนเพื่อปรับปรุงแง่มุมต่างๆ

ที่เกี่ยวกับโครงสร้างและกระบวนการของการพูดคุย ต่อไปนี้คือข้อเสนอหลัก:

20 พ.ค. พรรคร่วมฝ่ายค้านมีทั้งหมด 314 เสียง พรรครวมไทยสร้างชาติที่นำโดยนายกรัฐมนตรี ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ 36 ที่นั่ง ส่วนพรรคพลังประชารัฐที่นำโดยรักษาการ รองนายกรัฐมนตรี ประวิตร วงศ์สุวรรณ ได้ 41 ที่นั่ง

68 คณะกรรมการเลือกตั้งต้องรับรองผลการเลือกตั้งภายในวันที่ 13 ก.ค.

การประชุมครั้งแรกของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อเลือกประธานสภาจะเกิดขึ้นภายใน 15 วันหลังการรับรองผลการเลือกตั้ง ดังนั้น การประชุมร่วมสองสภาเพื่อเลือกนายกรัฐมนตรีจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วที่สุดในเดือน ส.ค. มีความเป็นไปได้ว่า หัวหน้าพรรคก้าวไกล พิธา ลิ้มเจริญรัตน์

จะถูกคัดเลือกตามผลการตรวจสอบของคณะกรรมการเลือกตั้งเกี่ยวกับข้อกล่าวหาเรื่องการถือหุ้นสื่อมวลชนอย่างผิดกฎหมาย “EC looking into Pita's shareholdings”, *Bangkok Post*, 22 May 2023.

69 ที่ปิดตานี้ รวมทวน ปันจอร์จากพรรคก้าวไกลได้เก้าอี้จากบัญชีรายชื่อ กัมวิทย์ สิบแสงจากพรรคเป็นธรรม

ซึ่งเป็นพรรคการเมืองท้องถิ่นใหม่ซึ่งหยิบยกประเด็นการพูดคุยสันติภาพ

ได้หนึ่งเก้าอี้จากบัญชีรายชื่อและจะเข้าร่วมรัฐบาลผสมที่นำโดยพรรคก้าวไกล

70 สัมภาษณ์โดยคริสทีน รอมฎอน ปันจอร์ พรรคก้าวไกล ปิดตานี 19 ม.ค. 2566; ชาฮารี อิศฮัก *The Motive*, *Bicara Patani*, ปิดตานี 19 ม.ค. 2566; สกฐีป มูฮำหมัดออลดี เล็งนี่ ประธาน สมัชชาประชาสังคมเพื่อสันติภาพ (ปาตานี) ปิดตานี 21 ม.ค. 2566

71 บันทึกความเข้าใจร่วมเพื่อจัดตั้งรัฐบาล” 22 พ.ค. 2566

ตัวแทนปีอาร์เอ็นมีความสมดุล

ความแตกแยกระหว่างปีกการเมืองกับปีกการทหารของปีอาร์เอ็นเป็นอุปสรรคสำหรับความคืบหน้าของกระบวนการพูดคุย และยังมีความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อกระบวนการสันติภาพ ปีอาร์เอ็นควรแต่งตั้งตัวแทนจากปีกการทหารเข้ามาร่วมคณะเจรจาเพื่อให้บรรดานักต่อสู้สามารถยอมรับกระบวนการพูดคุย⁷²

ส่งเสริมให้ผู้นำอาวุโสปีอาร์เอ็นมีส่วนร่วมในการพูดคุยโดยตรง หลังจากยี่สิบปีแห่งการใช้ความรุนแรง ปีอาร์เอ็นดูเหมือนจะชะงักในการพูดคุยเนื่องจากขาดทิศทางเชิงนโยบายที่ชัดเจนจากแกนนำที่อาวุโสที่สุด ซึ่งปัจจุบันมีรูปแบบเป็นสภาที่ประกอบด้วยสมาชิกอาวุโสสามคน⁷³ การที่แกนนำเหล่านี้ไม่มีบทบาทในการพูดคุยนั้นจะทำให้ความแตกแยกภายในยิ่งขยายตัว และก่อให้เกิดข้อสงสัยในฝ่ายไทยเกี่ยวกับเอกภาพของปีอาร์เอ็น การมีส่วนร่วมของผู้นำสามคนนี้จะสามารถสื่อให้เห็นถึงความมุ่งมั่นขององค์กรต่อการพูดคุยและประสานรอยร้าวระหว่างฝ่ายการเมืองกับฝ่ายการทหารได้

นำเสนอวิสัยทัศน์อย่างกระจ่างชัด ในฐานะที่เป็นฝ่ายที่อ้างสิทธิในการปกครอง ที่ผ่านมามีปีอาร์เอ็นยังไม่ได้นำเสนอแนวคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองของปาตานีในอนาคต แน่หน่อนว่าการปรึกษาหารือกับประชาชนในพื้นที่จะสามารถช่วยเรื่องนี้ได้ แต่ปีอาร์เอ็นจำเป็นต้องสื่อสารวิสัยทัศน์ทางการเมืองที่ชัดเจน ซึ่งยังไม่เคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ การนำเสนอวิสัยทัศน์ยังสามารถชี้ให้เห็นถึงความมุ่งมั่นขององค์กรที่จะไม่ใช้การต่อต้านด้วยความรุนแรง ซึ่งบ่อยครั้งมันถูกใช้โดยไม่เห็นความเชื่อมโยงระหว่างความรุนแรงกับเป้าหมายทางการเมืองที่เป็นรูปธรรม

ยอมรับการจัดการที่ยืดหยุ่นและการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ

คณะพูดคุยของปีอาร์เอ็นและรัฐบาลไทยได้ยืนยันถึงความสำคัญของการรักษาช่องทางการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ (back channel) และการพูดคุยอย่างเป็นทางการก็ยังไม่เกิดขึ้นหากไม่มีช่องทางการสื่อสารเช่นนี้ออนัส หัวหน้าคณะพูดคุยปีอาร์เอ็น กล่าวว่า

“การที่มีช่องทางการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการนั้นเป็นเรื่องปกติสำหรับกระบวนการสันติภาพ ไม่ใช่สิ่งพิเศษ”⁷⁴ “เรายังต้องการแบบนั้น [back channel]” วัลลภ

หัวหน้าคณะพูดคุยฝ่ายไทยก็มีความเห็นพ้องกัน “มันยังมีประโยชน์ หากมีช่องทางการสื่อสารช่องเดียว อาจจะทำให้มีอุปสรรค”⁷⁵ เหนือสิ่งอื่นใด คู่กรณีทั้งสองฝ่ายต้องการวิธีการเพื่อแลกเปลี่ยนประเด็นต่าง ๆ อย่างไม่เป็นทางการ

ให้อยู่นอกสายตาของสื่อมวลชนหรือบรรดานักวิจารณ์กระบวนการสันติภาพที่ขอพบข้อบกพร่องของกระบวนการ

⁷² สมาชิกปีอาร์เอ็นจากปีกการทหาร เล็ง อะเวจิ เข้าร่วมโต๊ะเจรจาเป็นครั้งแรกในการประชุมการพูดคุยครั้งที่สี่ ดูรายงานฉบับย่อฉบับที่ 172 *ระบอบจิ้งหะกั่วของการพูดคุย* อ้างแล้ว หน้า 6

⁷³ รายงานที่ปรึกษาสำนักคามม้นคงอกซอน เม.ย. 2566 ในไฟล์โครซิสกรุป

⁷⁴ สัมภาษณ์โดยโครซิสกรุป ออนัส อับดุลเราะห์มาน หัวหน้าคณะพูดคุยปีอาร์เอ็น มาเลเซีย 20 ม.ค. 2566

⁷⁵ สัมภาษณ์โดยโครซิสกรุป พล.อ. วัลลภ รักเสนาะ หัวหน้าคณะพูดคุยสันติภาพ กรุงเทพฯ 3 มี.ค. 2566

นการ⁷⁶ การสื่อสารลักษณะเช่นนี้เป็นสิทธิพิเศษของคูกรณี;
รัฐบาลมาเลเซียจึงต้องเคารพความต้องการของคูกรณีเช่นกัน

จัดตั้งคณะกรรมการรัฐสภาเพื่อติดตามการพูดคุย เนื่องจากการพูดคุยน่าจะดำเนินต่อไป
การส่งเสริมศักยภาพของรัฐสภาให้คอยกำกับดูแลการพูดคุยจะทำให้กระบวนการสันติภาพมีความเป็นประช
าธิปไตยมากขึ้นได้ ด้วยการมีส่วนร่วมของบรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกจากทั่วประเทศ
และช่วยตรวจสอบทหารซึ่งมีแนวโน้มจะครอบงำเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงภายใน
คณะกรรมการรัฐสภายังสามารถส่งเสริมความต่อเนื่องของกระบวนการระหว่างรัฐบาลหนึ่งสู่อีกรัฐบาลหนึ่ง
ได้โดยทำหน้าที่เป็นแหล่งเก็บข้อมูลและความเชี่ยวชาญ ในท้ายที่สุด
คณะกรรมการควรใช้อำนาจให้บัญญัติกฎหมายที่จำเป็นในการนำมาปฏิบัติตามข้อตกลงสันติภาพ
นอกจากนี้ ยังสามารถเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้บัญญัติกฎหมายของไทยกับมาเลเซียได้
ทั้งยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์สองฝ่าย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพูดคุยด้วย
รัฐบาลใหม่ของไทยควรผลักดันการจัดตั้งคณะกรรมการเช่นนี้ในช่วงเวลาเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้เพื่อแสดงถึ
งความมุ่งมั่นต่อการพูดคุย

รับรองการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการพูดคุย

ในเอกสารหลักการทั่วไประบุว่า การพูดคุยต้องให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม (inclusive)
หัวหน้าผู้อำนวยความสะดวก พล.อ. ชุลกิปลีย์ ยืนยันประเด็นนี้มาหลังการประชุมครั้งที่หก ชี้แจงว่า
ปีอาร์เอ็นเห็นด้วยกับการเข้าร่วมของพุลและองค์กรอื่น ๆ ในการพูดคุย⁷⁷ ในการแลกเปลี่ยนกับพุลในปี
2565 ปีอาร์เอ็นเสนอที่จะให้สองที่นั่งในคณะเทคนิคแก์พุล⁷⁸ อย่างไรก็ตาม
เนื่องจากมีความตึงเครียดภายในปีอาร์เอ็น
รายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรอื่นว่าจะเกิดขึ้นอย่างไรและเมื่อไรนั้นต้องดำเนินการอย่างระมัด
ระวัง
การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อการรับฟังความเห็นของประชาชนอาจจะเป็นหนึ่งในทางเลือกสำหรับตัวแทนของก
ลุ่มแบ่งแยกดินแดนที่อยู่ต่างประเทศ แต่ต้องรวมพุลและองค์กรแบ่งแยกดินแดนอื่น ๆ
มิฉะนั้นพวกเขาอาจจะทำลายกระบวนการสันติภาพ

B. การปรึกษาหารือกับประชาชน

ตามเอกสารหลักการทั่วไป คูกรณีจะปรึกษาหารือกับสาธารณะเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ที่มีการระบุไว้
ซึ่งรวมไปถึง: รูปแบบการปกครอง; การยอมรับอัตลักษณ์ของประชาคมปาตานี (Patani community);
สิทธิมนุษยชน ความยุติธรรมและประเด็นทางกฎหมาย; เศรษฐกิจและการพัฒนา; การศึกษา; วัฒนธรรม;
และความปลอดภัยกับความมั่นคง ผู้ให้ข้อมูลจากจังหวัดชายแดนภาคใต้หลายคนมองว่า

⁷⁶ สัมภาษณ์โดยโครซิกกรุ๊ป ผู้ใหญ่บ้านชาวไทยพุทธหญิง ปัตตานี ม.ล. 2566; พ.ศ.อ. ทวี สอดส่อง เลขานุการ พรรคประชาชาติ
ปัตตานี 22 ม.ล. 2566

⁷⁷ Muzliza Mustafa and Nisha David, "Malaysian facilitator: BRN agrees to other Thai deep
south groups in talks", Benar News, 22 ก.ย. 2023.

⁷⁸ สัมภาษณ์โดยโครซิกกรุ๊ป อนัส อับดุลเราะห์มาน หัวหน้าคณะพูดคุยปีอาร์เอ็น มาเลเซีย 20 ม.ล. 2566

ความล้มเหลวในการให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญในกระบวนการสันติภาพ
ถือว่าเป็นจุดอ่อนของกระบวนการพูดคุยที่ผ่านมา เพื่อรับมือกับจุดอ่อนเหล่านี้
คู่กรณีควรดำเนินขั้นตอนต่อไปนี้

มีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการปรึกษาหารือกับประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเร็วที่สุด

ในเอกสารหลักการทั่วไปได้ระบุไว้แล้วว่า การปรึกษาหารือจะได้รับการดำเนินการ “ในพื้นที่”⁷⁹ อย่างไรก็ตาม
ดังเช่นที่กล่าวมาข้างต้น ฝ่ายทางการไทยอาจจะอยากหลีกเลี่ยงเรื่องต่าง ๆ

ที่ทำให้ระอึกกระอวนใจหรือทำให้ไม่พอใจที่อาจจะเกิดขึ้นในการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการปฏิรูประบบระเบียบ
การเมือง เจ้าหน้าที่และนักกิจกรรมบางคนเสนอทางเลือกอื่นดังเช่น

การจัดการหารือที่มาเลเซียหรือการทำสำรวจความเห็น⁸⁰ แต่ข้อเสนอทั้งสองอย่างก็ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ
ตัวแทนขององค์กรภาคประชาสังคมได้พบกับกลุ่มแบ่งแยกดินแดนภายใต้การดูแลของรัฐบาลมาเลเซีย
แต่การพบปะกันลักษณะนี้ไม่สามารถทดแทนการแลกเปลี่ยนในประเทศไทย⁸¹ จากการสำรวจ
ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ทั้งคนพุทธและมุสลิมต่างก็อยากให้ตัวแทนของบีอาร์เอ็นตอบคำถามต่าง ๆ ต่อหน้ากับสาธารณชนโดยตรง⁸²

บีอาร์เอ็นเองก็ต้องการการสื่อสารแบบเดียวกัน; คณะตัวแทนบีอาร์เอ็นยืนยันว่า

การเข้าถึงประชาชนของฝ่ายเขาต้องเท่าเทียมกับฝ่ายรัฐบาลไทย⁸³

ให้ความคุ้มครองทางกฎหมายที่จำเป็นให้แก่สมาชิกบีอาร์เอ็นในการดำเนินการปรึกษาหารือกับประชาชนในพื้นที่

สมาชิกบีอาร์เอ็นที่อยู่ต่างประเทศหลายคนมีความเสี่ยงที่จะถูกจับตามข้อกล่าวหาในประเทศไทย

ความคุ้มครองทางกฎหมายต่อตัวแทนของบีอาร์เอ็นเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นสำหรับการปรึกษาหารือกับประชาชน
ที่เสมอภาคและมีนัยสำคัญ การให้ความคุ้มครองเช่นนี้เป็นข้อท้าทายสำหรับกระทรวงยุติธรรมของไทย

แต่หาใช่อุปสรรคอันยิ่งใหญ่ หัวหน้าคณะพูดคุยไทย พล.อ. วัลลภเองให้ความเห็นว่า

ไม่มีเหตุผลสำหรับประเทศไทยที่ไม่ให้ความคุ้มครองที่จำเป็นกับตัวแทนของบีอาร์เอ็นในการดำเนินการปรึกษา
หารือกับประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้⁸⁴

79 “ทั้งสองฝ่ายจะพยายามจัดตั้งกลไกที่ปลอดภัยและมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายเพื่อดำเนินการปรึกษาหารือกันในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง
ตามหลักการเคารพศักดิ์ศรี ความปลอดภัย และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น
ซึ่งจะต้องสะท้อนความเห็นและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ทุกคน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติหรือศาสนา
ในประเด็นนี้ บรรดาตัวแทนบีอาร์เอ็นที่เข้าร่วมการปรึกษาหารือกันดังกล่าว จะได้รับการรับรองความมั่นคงปลอดภัยอย่างเหมาะสม”
หลักการทั่วไปกระบวนการพูดคุยสันติภาพ 31 มี.ค. 2065

80 สัมภาษณ์โดยโครซีสกรู๊ป ผู้ใหญ่บ้านชาวไทยพุทธหญิง; นักกิจกรรมไทยพุทธหญิง บัตตานี ม.ค. 2566

81 ตัวแทนของภาคประชาสังคมพบกับสมาชิกในคณะพูดคุยบีอาร์เอ็นเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นที่บีบีง มาเลเซีย
ภายใต้การดูแลของสันติบาลมาเลเซียในเดือน ธ.ค. 2565

82 สัมภาษณ์โดยโครซีสกรู๊ป ผู้ใหญ่บ้านชาวไทยพุทธหญิง บัตตานี; นักข่าวมาลายู-มุสลิม บัตตานี ม.ค. 2565

83 สัมภาษณ์โดยโครซีสกรู๊ป อนัส อับดุลระห์มาน หัวหน้าคณะพูดคุยบีอาร์เอ็น มาเลเซีย 20 ม.ค. 2566

84 สัมภาษณ์โดยโครซีสกรู๊ป พล.อ. วัลลภ รักเสนาะ หัวหน้าคณะพูดคุยฝ่ายไทย กรุงเทพฯ 3 มี.ค. 2566 ในปี 2561

ตัวแทนของฝ่ายไทยขอรับการจัดตั้ง “safe house” ซึ่งได้อนุญาตให้สมาชิกของ มารา ปาดานี
ซึ่งเป็นองค์กรร่วมของขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่ดำเนินการพูดคุยกับรัฐบาลไทยในขณะนั้น

อนุญาตให้ฝ่ายที่สามเป็นคนกลางหรือติดตามการปรึกษาหารือกับประชาชน

สิ่งที่เจ้าหน้าที่ไทยอยากทำน่าจะเป็นการปรึกษาหารือกับประชาชนภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวดสักสองสามครั้ง มีผู้เข้าร่วมที่มาจากพรรคคัดเลือกอย่างระมัดระวัง

และเป็นการการแลกเปลี่ยนปรึกษาหารือกับประชาชนอย่างแท้จริง แต่การกระทำเช่นนี้อาจจะเป็นข้อผิดพลาดประการแรก ฝ่ายรัฐจะสูญเสียโอกาสที่จะสร้างความไว้วางใจกับประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ประการที่สอง การกระทำเช่นนี้จะตอกย้ำทัศนคติของประชาชนในพื้นที่ที่มองว่า

รัฐไทยไม่จริงจังในการแสวงหาทางออกทางการเมือง แทนที่จะทำเช่นนั้น

คูกรณีทุกฝ่ายควรมีข้อตกลงเพื่อนำคนกลางซึ่งเป็นฝ่ายที่สามที่ได้รับความเคารพ – ไม่ว่าจะเป็นบุคคลองค์กรนอกภาครัฐ สถาบันหรือตัวแสดงต่างประเทศ

การมีส่วนร่วมของฝ่ายที่สามน่าจะเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้มั่นใจได้ว่า

ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มองกระบวนการสันติภาพนี้ว่า มีความน่าเชื่อถือและเป็นธรรม ซึ่งความเห็นเช่นนี้จะทำให้แนวทางแก้ไขทางการเมืองตามความต้องการของประชาชนเป็นที่ยอมรับในสังคมมากขึ้น

ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการรับฟังความเห็นสาธารณะ

ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสนใจในกระบวนการสันติภาพเพียงพอ

และความต้องการเพื่อนำเสนอความเห็นทางการเมืองเช่นเดียวกัน ดังนั้น

การผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือกันก็คงไม่ยาก ด้วยเหตุนี้

ฝ่ายรัฐบาลต้องทำให้มั่นใจได้ว่า

ผู้เข้าร่วมในการปรึกษาหารือนั้นสะท้อนความหลากหลายของประชาชนในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นด้านเชื้อชาติชาติพันธุ์ ศาสนา อายุ ชนชั้นและอาชีพ

และควรมีช่องทางสำหรับมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการรับฟังความเห็นสาธารณะด้วย

ยอมรับเสรีภาพในการแสดงออกอย่างกว้างขวางกว่าเดิม ในขณะที่นักเคลื่อนไหวทุกคนพูด

นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เชื่อว่า

ตอนนี้มีการเปิดพื้นที่และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมากกว่าหลายปีที่ผ่านมา

แต่คนมลายูมุสลิมโดยทั่วไปกลับมีความเห็นที่แตกต่างกัน ฝ่ายรัฐมีคนที่คอยให้ข้อมูลอย่างแพร่หลาย

ซึ่งทำให้ชาวบ้านมลายู-มุสลิมยิ่งรู้สึกไม่ปลอดภัย

เพราะผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐมักมีความเสี่ยงที่จะถูกตีตราว่าเป็นผู้ยุยงปลุกปั่น⁸⁵ หากผู้เข้าร่วมไม่มั่นใจว่า

พวกเขาสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี

การปรึกษาหารือกับประชาชนก็จะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการสะท้อนความต้องการทางการเมืองของป

สามารถทบทวนในประเทศไทยได้เป็นการชั่วคราวเพื่อติดตามการจัดทำพื้นที่ปลอดภัย (safety zone) รูปนีย์ เอียดศรีไชย “เปิด Safe House ศูนย์ประสานงานกำหนดพื้นที่ปลอดภัย Safety Zone” DeepSouth Watch, 24 ก.พ. 2561

⁸⁵ สัมภาษณ์โดยโคริจิสกรูป โฟซอล คาโอ๊ะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี)

ปัตตานี 22 ก.ค. 2566

ประชาชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพได้ รัฐบาลไทยจึงควรให้คำยืนยันต่อสาธารณะว่า
ความเห็นที่ถูกลำเสนอในการปรึกษาหารือกับประชาชนจะไม่นำไปสู่การถูกก่อกวนหรือถูกดำเนินคดีทางกฏ
หมาย

V. บทสรุป

กระบวนการพูดคุยสันติภาพของประเทศไทยได้มาถึงทางแยกแห่งความกำกวม

โดยมีพัฒนาการทั้งที่น่ากังวลและมีความหวัง ในด้านหนึ่ง

การพูดคุยถูกชะงักและการใช้ความรุนแรงในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ในอีกด้านหนึ่ง

การจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ของไทยและการแต่งตั้งผู้อำนวยความสะดวกคนใหม่จากมาเลเซียก็เป็นโอกาสเพื่อ
นำแนวทางใหม่มาให้การพูดคุยที่หยุดชะงัก

บีอาร์เอ็นควรใช้ช่วงหยุดชะงักของการพูดคุยที่เกิดจากการตัดสินใจขององค์กรและช่วงเปลี่ยนผ่านทางการเมือง
ของไทยมาเป็นประโยชน์ในการสร้างเอกภาพภายในเกี่ยวกับเป้าหมายทางการเมืองขององค์กร
และบทบาทของการพูดคุยในการบรรลุเป้าหมายเหล่านี้

ส่วนรัฐบาลไทยควรใส่ใจต่อข้อจำกัดของคณะพูดคุยบีอาร์เอ็นที่เกิดจากปีกการทหาร

และต้องระมัดระวังต่อความเสี่ยงที่จะเกิดแตกออกเป็นกลุ่มใหม่

เพราะจะทำให้เกิดผลกระทบต่อการพูดคุยอย่างมาก

รัฐบาลไทยชุดต่อไปควรฟื้นฟูการพูดคุยอย่างรวดเร็วซึ่งจะเป็นสัญญาณความมุ่งมั่นของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหา
หาด้านความมั่นคงอันหนักหน่วงที่สุด

สังคมทั่วไปก็ควรมีบทบาทกว้างขวางมากขึ้นในกระบวนการเช่นกัน

รัฐบาลไทยต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการปรึกษาหารือกับประชาชนอันเปิดกว้าง เสมอภาค ครอบคลุม

และตรงไปตรงมา สำหรับเป้าหมายพื้นฐานที่ได้รับการระบุไว้ในหลักการทั่วไป – บรรลุทางออกทางการเมือง

“ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาคมปาตานี” –

จำเป็นต้องมีกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณะที่น่าเชื่อถือ

และการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของข้อตกลงระหว่างคู่กรณีทุกฝ่ายก็ขึ้นอยู่กับกระบวนการนี้

กรุงเทพฯ/บรัสเซลส์ 25 พ.ค. 2566

International Crisis Group

Headquarters

Avenue Louise 235, 1050 Brussels, Belgium

Tel: +32 2 502 90 38

brussels@crisisgroup.org

New York Office

newyork@crisisgroup.org

Washington Office

washington@crisisgroup.org

London Office

london@crisisgroup.org

Regional Offices and Field Representation

Crisis Group also operates out of over 25 locations in Africa, Asia, Europe, the Middle East and Latin America.

See www.crisisgroup.org for details

PREVENTING WAR. SHAPING PEACE.